

VASA UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Institutionen för nordiska språk

Stina Svartsjö

En sociolingvistisk studie i terjärvdialektens domäner:

Fallet Småbönders

Avhandling pro gradu i modersmålet svenska

Vasa 2009

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
1 INLEDNING	4
1.1 Byn Småbönders	5
1.2 Syfte och antaganden	6
1.3 Material	7
1.4 Metod	8
1.5 Min dialekt och mina domäner för dialekten	9
1.6 Tidigare forskning	11
2 DIALEKTEN OCH SAMHÄLLET	13
2.1 Sociolingvistik och sociolingvistiska studier	13
2.2 Domäner för språkanvändningen	14
2.3 Språk	15
2.3.1 Variationer i språket	16
2.3.2 Dialekter	17
2.3.3 Första kontakten med standardspråket	19
2.3.4 Begreppet modersmål	20
2.4 De svenska dialekterna i Finland	21
2.4.1 Svenskans, finlandssvenskan och dialekterna	22
2.4.2 Svenskans och de svenska dialekternas framtid i Finland	23
3 TERJÄRVDIALEKTEN	25
3.1 Typiska drag för terjärvidialekten	25
3.1.1. Terjärv – ett flerspråkigt område	28
3.1.2. Variationer i dialekten	29
3.2 Dialektens användningsområden	30
3.2.1 Skolväsendet i byn Småbönders	34

3.2.2 Den talade dialekten	34
3.2.3 Den skrivna dialekten	35
3.3 Språkgränser	36
4 SOCIOLINGVISTISKA STUDIER I DIALEKTENS DOMÄNER: ENKÄTSTUDIER	38
4.1 Dialektanvändarnas sociala bakgrund	38
4.1.1 Faktorer som påverkar dialektanvändningen	40
4.1.2 Dialektens betydelse i samhället	41
4.2 Dialektens domäner i praktiken	42
4.2.1 När används dialekt?	44
4.2.2 Dialekt som modersmål	47
4.2.3 Dialekttalarnas attityder	48
4.2.4 Samhällsklasserna	50
4.3 Att skriva på dialekt	53
4.4 Dialekten och dialektanvändningen i praktiken	56
4.5 Dialektens framtid och utveckling	60
5 SLUTDISKUSSION	62
LITTERATUR	65
BILAGOR	
Bilaga 1. Karta över Kronoby kommun och omgivande kommuner	68
Bilaga 2. Frågeenkät till småbönderborna	69
TABELLER	
Tabell 1. Småbönderbornas domäner för dialektanvändning	42
Tabell 2. Dialektanvändningen i samband med skrivna texter	54

VASA UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten

Institution: Institutionen för Nordiska språk
Författare: Stina Svartsjö
Kandidatavhandling: En sociolingvistisk studie i terjärvdialektens domäner:
Fallet Småbönders
Examen: Filosofie magister
Ämne: Modersmålet svenska
Årtal: 2009
Handledare: Christer Laurén

SAMMANFATTNING:

Syftet med min avhandling är att undersöka terjärvdialektens domäner i byn Småbönders. Min undersökning är sociolingvistisk och mitt undersökningsmaterial består av tjugo frågeenkäter som har besvarats av småböndersbor i olika ålder. Mina informanter består av både kvinnor och män och jag har delat in dem i fyra grupper enligt ålder. Alla som besvarade mina frågeenkäter är hemma från byn Småbönders och har bott där hela sitt liv eller åtminstone största delen av livet.

Jag koncentrerar mig på att undersöka när, var och hur småböndersborna använder sin dialekt. Genom att undersöka de svar som enkätundersökningen gav, presenterar jag resultat som visar att dialekten används på olika sätt.

Enligt de resultat som min undersökning gav betyder dialekten mycket för småböndersborna. Alla informanter använder dialekt dagligen och tycker att dialekten är en del av deras identitet. Äldre personer vill inte använda dialekten i alla sammanhang, medan ungdomarna använder dialekt oberoende av samtalssituationen. Dialekten utvecklas hela tiden och därför har jag även undersökt hur dialekttalarna själv uppfattar den pågående förändringen i sitt talspråk.

NYCKELORD: dialekt, sociolingvistik, språkdomän

1 INLEDNING

Terjärv är en by i Kronoby kommun i Österbotten. Förut var områdena i Kronoby kommun tre olika kommuner, Terjärv kommun, Nedervetil kommun och Kronoby kommun. Man ville lägga samman kommunerna för att de skulle bilda en stark kommun med hög servicenivå och stor bestämmanderätt. Numera talar man oftast om kommundelar när man talar om dessa tre områden, som från och med kommunsammanslagningen år 1969 har gått under namnet Kronoby kommun. (Kronoby kommun 2007.)

Kronoby kommun är en tvåspråkig kommun sedan 1.1.1983. Svenska är det mest talade språket i kommunen och procentuellt sett finns det 84,8 % svenskspråkiga i Kronoby kommun. Finska talas av 14,3 % och andelen övriga språk utgör 0,9 %. (Kronoby kommun 2007.)

Kommundelen Terjärv har cirka 2400 invånare och består av sammanlagt tio byar, samt ett antal mindre byar. De flesta byarna som finns i Terjärv är lokaliserade kring sjöarna som finns på området. Jord- och skogsbruket har genom tiderna varit viktiga näringsgrenar i Kronoby kommun. Största arbetsgivaren i kommunen, Rani-Plast, finns i Terjärv. Förutom Rani-Plast anställer företagen Teri-Hus och Mini-Maid en hel del folk. I Terjärv finns också Finlands äldsta sågverk Forsén Ab. (Kronoby kommun 2007.)

Ungdomarna inom Terjärvområdet kommer i kontakt med varandra genom bland annat TUF (Terjärv ungdomsförening) och SUF (Småbönders ungdomsförening), TUS (Terjärv ungdomssportklubb), Terjärv församling och via skolan. Både i Terjärv kyrkby och i byn Småbönders är ungdomsföreningarna aktiva. Det ordnas revyer och andra tillställningar som samlar ihop folk både från kommunen och längre bortifrån.

Trots att Terjärvområdet omringas av finska orter är Terjärv nästan helt svenskspråkigt (se bilaga 1, sida 68). Språkgränserna går ändå lätt att korsa och det gör också att kulturen, som i sin tur kan förknippas med dialekten och dess utveckling, är speciell. Jag har en fördel av

att själv vara hemma från Terjärv, närmare sagt byn Småbönders. Det är enklare att bilda antaganden när man har sina egna erfarenheter som bas.

1.1 Byn Småbönders

Jag kommer att koncentrera mig på byn Småbönders i min avhandling. Småbönders hör till Terjärv men har mycket hög servicenivå för att vara en by på knappa 300 personer. Byn har en egen skola med årskurserna 1–6 samt en egen flerfunktionell bybutik med post- och bankfilial. Föreningarna inom byn är aktiva och det finns en byaförening som forskar och utvecklar för byns bästa.

Byborna binds samman av den säregna dialekten som talas på området, vilket torde vara en orsak till att bygemenskapen lever starkt vidare i Småbönders. Byborna lever i små grupper av gårdar på de platser där det har funnits bebyggelse hundratals år tillbaka. Det ordnas ofta talkon och andra tillställningar inom byn.

Småbönders är på många sätt en unik by. Inte bara dialektanvändningen är något speciellt, utan också byns läge. Byn Småbönders omringas av finska orter. Den ligger mellan Vetil och Evijärvi och från byns centrum är det ungefär lika långt till Terjärv kyrkby som till Vetil, Kaustby eller Evijärvi centrum. Av bilaga 1 på sida 68 framgår hur byn Småbönders förhåller sig till Terjärv kyrkby samt till de omgivande finska kommunernas centrum.

Den huvudsakliga sysselsättningen i byn Småbönders har en längre tid varit jordbruk, men småningom har industrialiseringen tagit över efter jordbrukssysslorna även i Småbönders. Träförädlingsföretaget Stonicwood Ab är numera en viktig arbetsgivare i byn. Många bybor väljer trots allt att pendla till någon av de närliggande byarna.

Svenska Österbottens byar r.f. utser varje år en *Årets by*. Byn Småbönders blev vald till *Årets By* år 2008 med motiveringen att byn är en idyllisk österbottnisk by. Det nämndes även att byn är självständig och egenrådande och har en framåtsträvande byaförening, som ser till att byn mår bra och invånarna trivs. (SÖB 2008.)

1.2 Syfte och antaganden

Syftet med min avhandling är att undersöka i vilka situationer (när, var och hur) folk använder sin dialekt. Jag forskar inom vilka områden man kan använda dialekten och när folk endera vill eller blir tvungna att ta till standardsvenska eller i vissa fall även till finska.

På samma gång som jag undersöker hur mycket folk egentligen använder sin dialekt, får jag veta inom vilka domäner dialekten används. Utgående från dialektens användningsområden hoppas jag också att kunna bilda mig en uppfattning om hur dialekten utvecklas och hur ordförrådet bildas och förändras.

Förutom terjärvdialekten finns det i stort sett två andra dialekter i Kronoby kommun, nedervetildialekten och kronobydialekten. Terjärvdialekten kan begränsas till det område som förut var Terjärv kommun. Jag begränsar min forskning till Småbönders och undersöker dialektdomänerna genom att göra en enkätundersökning.

Småböndersdialekten i sig är en varietet av terjärvdialekten och kan definieras både som en egen dialekt och en varietet av en större dialekt, det vill säga terjärvdialekten. Allmänt brukar folk tala om småböndersdialekt när det handlar om den dialekt som talas i Småbönders och terjärvdialekt på övriga ställen inom Terjärvområdet. Jag använder enbart benämningen terjärvdialekt i min text, trots att mitt undersökningsområde är begränsat till byn Småbönders.

Jag antar att de flesta som talar terjärvidialekt och bor i Småbönders använder sin dialekt mest hela tiden när de talar svenska. Utanför byn är det också dialekten som gäller så länge som dialektanvändarna blir förstådda. Vid behov talar man ett mera vårdat språk och ibland tar vissa hellre till finska än till standardsvenska. Dialekten är en del av småböndersbornas identitet och den lever starkt vidare från generation till generation.

1.3 Material

Som material i min avhandling använder jag den kunskap som finns om dialekter och dialektanvändning och anpassar den till en undersökning, som jag gör genom att intervjua småböndersbor. Jag intervjuar tjugo personer, både kvinnor och män, från fyra olika åldersgrupper och får på så sätt ett material som är färskt och tillräckligt brett. Enkätundersökningen utförs under hösten 2007.

Jag tar stöd av Colin Bakers bok *Foundation of Bilingual Education and Bilingualism* (2006) och Göran Ejlertssons *Enkäten i praktiken* (1996) när jag sammanställer frågeformulären. Jag kommer att beakta mina egna erfarenheter av dialektanvändning när jag väljer ut olika domäner inom vilka min forskning skall begränsas. Ett kriterium för dem som besvarar frågorna är att de är hemma från Småbönders och har bott i byn hela sitt liv eller åtminstone största delen av livet.

Det finns material om ämnet och utöver det koncentrerar jag mig på frågeenkäterna och undersökningen som jag gör genom att intervjua folk från byn. Det mesta handlar om den talade dialekten, men jag vill också ta upp användningen av den skrivna dialekten. Man hittar mera sällan en dialekt i skriven version, men ibland kan det hända att det finns även textdokument, ofta i form av verser, sånger eller lyriska texter, skrivna på dialekt.

Småbönders Ungdomsförening ordnar evenemang för både bybor och folk överlag, såsom revyer. Revyerna blir gjorda på dialekt, skrivna på dialekt och spelade på dialekt. Eftersom dialekten inte har några bestämda skrivregler skriver man ut språket som det talas och uttalet bestäms i stort sett av samma regler som i skrivna svenska texter överlag. De standardiserade svenska skrivreglerna beaktas inte när man skriver ut dialekten. Jag kommer därför inte att desto mera forska i den skrivna dialekten, däremot ligger det i mitt intresse att veta att *om* folk skriver på sin dialekt.

1.4 Metod

Metoden som jag använder är kvalitativ. Av undersökningen framgår även hur många som använder sin dialekt vid olika situationer, men jag koncentrerar mig främst på hur dialekten används. De personer som fungerar som informanter representerar småböndersborna, men undersökningen kan dock inte vara en kvantitativ undersökning, eftersom dialektanvändningen är individuell och antalet informanter är begränsat.

Jag kommer att forska i hur många som använder sin dialekt vid en del utvalda situationer och på vilket sätt dialektanvändningen styrs av olika faktorer i vardagslivet, till exempel hur bekant situation det handlar om. Jag förklarar särdragen inom dialekten i fråga och gör en sociolingvistisk undersökning med betoning på dialektens domäner. Mitt material består av frågeformulär som ifyllts genom intervjuer.

Jag vill intervjua folk för att få igång diskussioner kring dialekten och dess existens. Jag tycker att det är viktigt att var och en av dialektanvändarna funderar på vad dialekten egentligen betyder för dem och på vilket sätt den binder ihop folket i byn. Under intervjuerna talar jag dialekt med dem som intervjuas och fyller i enkäter som fungerar som modell under intervjun.

I Småbönders känner alla varandra i någon mån, eftersom byn har knappa 300 invånare. Detta gör det enklare att välja ut lämpliga personer att besvara de frågor som jag har. Undersökningsmaterialet består av sammanlagt 20 frågeformulär. Mitt mål är att få en åldersfördelning som är så jämn som möjligt och på samma gång en jämn könsfördelning. Åldersgrupperna som jag undersöker är *under 25 år*, *25–40 år*, *40–60 år* och *över 60 år*. Ett vanligt fenomen på området är att män stannar kvar och bor där och kvinnor flyttar bort. Därför kan det vara svårt att få lika många kvinnor och män att besvara frågorna.

"I Tärjä talar fälzi breit" brukar Terjärvborna ofta själv säga. Dialekten på området avviker mycket från standardspråket och därför har den väckt intresse bland dess talare, speciellt i fråga om ursprung. Det finns personer i Terjärv, vars intresse för släkt- och språkforskning har gett betydande och intressanta resultat. Enligt lekmän som satt sig in i ämnet härstammar terjärvdialekten från fornsvenskan och har småningom utvecklats till det som den är nu, genom att folk har stannat kvar på området. Liknande uppgifter finns även i andra undersökningar som blivit gjorda med tyngdpunkten på historia och ursprung. Jag kommer att ta kontakt med byaföreningarna och ungdomsföreningarna inom Terjärvområdet för att få mera information om dialektens skriftliga varianter och för att få reda på hur mycket skriftligt material det finns om dialekten i fråga.

1.5 Min dialekt och mina domäner för dialekten

Jag har personliga erfarenheter av att använda min dialekt inom olika domäner. Dessutom anser jag mig vara helt tvåspråkig. Min mamma är finskspråkig och pappa är tvåspråkig. Förutom finska och svenska talar jag också min dialekt, småböndersdialekten, som jag anser vara mitt modersmål och som egentligen kunde räknas som ett språk för sig.

Inom familjen talar vi både finska och vår svenska dialekt. Med mamma och mina två systrar talar jag finska sinsemellan, men om det finns någon annan i närheten som talar

svenska händer det sig att jag och mina systrar också börjar tala svenska med varandra. Samma gäller när jag talar med min pappa. Om vi är ensamma, diskuterar vi vanligtvis på finska, men om det finns någon svenskspråkig i närheten tar vi till svenska.

Jag använder min dialekt vid alla situationer där det bara är möjligt, eftersom jag känner mig mest naturlig när jag talar dialekt. Det finns ändå en hel del situationer där jag har som vana att tala enbart standardspråk, såsom i skolan, med okänt folk som talar svenska och när jag talar med någon som är hemma från Sverige. Ibland händer det sig att jag börjar med att tala min dialekt, men blir tvungen att övergå till standardspråket eftersom personen som jag talar med inte förstår mig.

Med alla mina svenskspråkiga kompisar talar jag dialekt, vare sig de förstår mig eller inte. Ifall de inte förstår något enskilt ord, förklarar jag det för dem. När jag far ut för att handla talar jag dialekt, ifall personen som betjänar mig också talar en dialekt. Ofta händer det sig att jag får folk att börja tala sin dialekt fast de först talar standardsvenska med mig. Ibland kan det även hända att den som jag talar med börjar tala på ett liknande sätt som jag, utan att själv lägga märke till det.

När jag började i skolan, kunde jag bara finska, men småningom lärde jag mig svenska och den svenska dialekt som talas i Terjärv. Om man bortser från mina studier har jag mera användning av min dialekt än av standardspråket. Jag skriver textmeddelanden på dialekt och ibland skriver jag även e-post på dialekt om mottagaren är någon av mina vänner eller en bekant från Småbönders. Jag tycker om min dialekt och använder den så mycket jag bara kan. Fast jag inte längre bor på heltid i Småbönders nu när jag studerar i Vasa, känner jag mig lika hemma där fortfarande, eftersom den gemensamma dialekten skapar en samhörighet. Den gemenskapskänsla som en dialekt skapar är enligt mitt tycke bara hälsosam för ett samhälle. Gemenskapskänslan hjälper samhället att utvecklas och folket att komma överens med varandra och ta hänsyn till varandra. Man är som en enda stor familj som binds ihop av det gemensamma språket.

1.6 Tidigare forskning

Det finns inte mycket material om själva småböndersdialekten och inte heller om terjärvdialekten från förr. Jag kommer att använda mig av dialektforskning överlag och anpassa det till min undersökning. Byn Småbönders arbetar aktivt med dialekten genom att göra ordlistor med dialektord, ordna revyer och andra tillställningar. Det finns inte heller forskningsresultat att presentera, eftersom det inte gjorts någon specifik forskning om dialektanvändningen på området.

Närpesdialekten däremot är en dialekt som har lyfts fram under åren. På samma sätt som terjärvdialekten är närpesdialekten något som dess talare håller väldigt kärt. Folk använder sin dialekt på olika sätt beroende på olika faktorer. Kristina Nikula har gjort sin doktorsavhandling om närpesdialekten. Nikula har bland annat forskat i närpesdialektens terminologi och av hennes analys framgår att yrke och ålder går hand i hand med ordkännedom inom närpesdialekten. Nikula har i sin undersökning delat in informanterna i bönder och fiskare, hon har ytterligare delat in dessa två yrkesgrupper i två åldersgrupper, 30-åringar och 60-åringar. Det visade sig att i flera fall hade de yngre personerna sämre ordkännedom än de äldre. (Nikula 1979: 128.)

Jag antar att om man gjorde en liknande ordfältsstudie i terjärvdialekten som Nikula gjorde i närpesdialekten, skulle resultatet vara liknande. Jag kommer ändå inte att använda mig av samma indelning och forskningsmetod som Nikula och därför är det omöjligt att göra en vidare kontrastiv forskning utgående från de studier som gjorts om närpesdialekten. Vissa likheter med Nikulas resultat kommer dock högst sannolikt att vara påtagliga även i de resultat som fås utgående från min undersökning.

Släkt och hävd är en textsamling som ges ut av Terjärv hembygdsförening en gång om året. *Släkt och Hävd* får stöd från *Stiftelsen Kulturfonden för Karlebynejden* och den innehåller texter med historisk bakgrund samt släktforskning och verser skrivna av terjärvbor med

intresse för ämnen. I *Släkt och Hävd* hittar man ofta verser som är skrivna på dialekt. Hembygdssträvandena har alltid varit höga i Terjärv och intresset för hembygdsforskning och bygdens historia har bevarats från generation till generation.

2 DIALEKTEN OCH SAMHÄLLET

Variationer inom språket gör att det ibland kan vara svårt att avgöra var gränsen mellan två olika språk går. I det här kapitlet presenterar jag centrala termer med anknytning till min undersökning. Jag presenterar också olika domäner för språkanvändning och redogör för begreppet *modersmål*.

Flera olika faktorer påverkar vår språkanvändning. Dialekten har en större betydelse i ett samhälle än vad man skulle kunna tro. Finlandssvenskarna binds ihop av det gemensamma svenska språket som ytterligare kan delas in enligt de varieteter som talas på olika områden inom Svenskfinland.

2.1 Sociolingvistik och sociolingvistiska studier

När jag förklarar termen *sociolingvistik* hänvisar jag främst till Jan Einarssons bok *Språksociologi* (2003). Sociolingvistik och språksociologi betyder samma sak, båda benämningarna är lika vanliga (Einarsson 2004: 14). Vetenskapsgrenen sociolingvistik utforskar förhållandet mellan språk och samhälle. Vissa forskare gör dock den skillnaden att språksociologin försöker förklara språkliga fenomen med hänvisning till samhällliga förhållanden, medan sociolingvistiken studerar strukturer i samhället i ljuset av språkliga förhållanden. (Nationalencyklopedin 1995.)

Språksociologi eller sociolingvistik kan alltså definieras på olika sätt. I Einarssons bok framkommer definitioner enligt språkvetare såsom Fishman, Neubert, Romaine, Pride, Trudgill, Fasold och Hudson. Jag föredrar den kortfattade versionen enligt vilken definitionen för sociolingvistik är att det handlar om språklig variation och förändringar i ett socialt och kulturellt perspektiv (Einarsson 2004: 16.)

Systematiska studier behövs inom varje fackområde. För att få ordning på hur sociolingvistik fungerar har man skapat modeller enligt vilka man kan dela in sammanhangen i större och mindre för att sedan undersöka situationerna var för sig. Dessa modeller brukar kallas makromodell och mikromodell. En makromodell berör en språkgemenskap. Ur modellen i fråga framgår hur de olika språken, dialekterna och så vidare är fördelade på olika sociala situationer eller talsituationer. (Loman 1972: 45.) Mikromodeller undersöker språkbruket hos avgränsade grupper eller i enskilda talsituationer (Loman 1972: 42).

2.2 Domäner för språkanvändningen

Ordet domän kan i sig betyda flera olika saker. I det här fallet handlar det om språkdömarker. När man bekantar sig med ett språks användningsområde talar man om dömarker. Colin Baker (2006) använder "domän" när han skriver om tvåspråkighet. Som exempel på olika dömarker kan nämnas hem, skola, på gatan, i telefon och television. (Baker 2006: 3.) Det handlar alltså om olika situationer som man råkar ut för i vardagslivet. I *Bra böckers lexikon* (1984) beskrivs dömarker enligt följande "... i överförd betydelse är dömarker ofta detsamma som ansvars-, verksamhets-, eller specialområde".

På områden med starkt dialektinflytande i språket, är det många faktorer som påverkar i vilken mån och på vilka sätt folket använder sitt språk. Först lär vi oss att använda ett språk och vid nästa steg i vår inläring lär vi oss att acceptera och följa regler som småningom utvecklats under en lång tid i den språkgemenskap som vi hör till (Lineell 1982: 15). Genom att folk använder samma språk bildas en stark gemenskapskänsla som gör att de som hör till språkgemenskapen vill bevara språket allt mera. I allmänhet kännetecknar språklig heterogenitet Svenskfinland och Österbotten. Det finns områden i Österbotten där dialekten dominerar men detta till trots finns det också finskspråkiga, tvåspråkiga och de som talar standardspråk på området. (Wiik 2002: 29.)

Det finns olika avgörande faktorer som kan iakttas när man gör en domänanalys, det vill säga definierar och kategoriserar talsituationer. Enligt J.A. Fishman (1965: 79) är de viktigaste faktorerna rollrelation, lokal och ämne. Enligt dessa tankar har samhället ett bestämt antal domäner och i och med detta går även samtalsituationerna att begränsa till dessa domäner. Det handlar dock om en lång lista av olika situationer och dessa är bara de vanligaste såsom familj, vänskap, religion, utbildning och arbete. (Thelander 1974: 51.)

Det avgörande i språkanvändningen är slutligen domänerna inom vilka språkanvändaren väljer att tala dialekt. Situationer styr språkanvändningen i det vardagliga livet nästan lika mycket som andra faktorer som styr användningen av språket. Som exempel på annat som har med vår språkanvändning att göra kan nämnas vanor och modersmål.

2.3 Språk

Eftersom språk kan definieras på olika sätt, finns det också olika uppgifter om hur många språk det finns för tillfället. Antalet hamnar någonstans mellan 3000 och 7000 (Einarsson 1997: 27). Vissa uppgifter strävar till en exakthet som i slutändan inte går att uppfylla. Enligt en exaktare beräkning fanns det 6809 språk år 2000 (Ethnologue 2000).

Man kan i det här fallet fråga sig att varför det är så stora kast mellan uppgifterna om hur många språk det egentligen finns. Svaret på frågan ligger just i att det är svårt att exakt avgöra vad som är ett språk och alla språk har inte heller ett skriftspråk, vilket försvårar räknandet ytterligare. I vissa fall kan det räcka med att ett folk som talar ett språk räknar det själv som ett skilt språk. Som exempel kan nämnas *meänkieli*, som enligt många definitioner inte är ett eget språk, men enligt talarna är *meänkieli* ett eget språk. *Meänkieli* talas av 25 000–40 000 människor i de fem nordligaste kommunerna i Sverige. I hela Norrbotten finns det sammanlagt omkring 75 000 människor som talar *meänkieli*. Språket har ingen standardvarietet, men är nära besläktat med finskan. (Språkrådet 2008.)

Ibland är det alltså svårt att definiera vad som är och inte är ett språk. Det är inte lingvistiska skäl som avgör om det handlar om ett språk eller inte. Även politiska, geografiska, historiska, sociologiska och kulturella orsaker bidrar till hur vi klassificerar ett språk som säreget. (Chambers & Trudgill 1997: 4.) Det svåra med att begränsa språk och avgöra vad som kan kallas ett språk är inte bara att veta om språket i fråga är en dialekt eller ett språk. Språk är nära besläktade och detta kan också försvåra klassificeringen. Som klara fall kan nämnas finska och svenska. Dessa två språk är inte nära besläktade och går därför enkelt att skilja åt. (Einarsson 1997: 28).

Gränserna för olika språk varierar mycket i och med att språkanvändarnas språkinläring varierar i stor grad. Inte bara de sociala faktorerna påverkar språkanvändningen, utan också den individuella språkanvändningen. Det språk som varje människa använder formar vars och ens uppfattning om det talade språket. Alla talare har sin egen idiolekt, vare sig han talar ett språk eller en dialekt av något språk. (Goodenough 1981: 20.)

2.3.1 Variationer i språket

Termen *språk* är egentligen ganska oanvändbar och även Chambers och Trudgill (1997) föredrar att använda sig av termen *varietet* istället. Mera detaljerade termer som relaterar till ämnet är *accent* och *dialekt*. Med *accent* avses sättet som man uttalar på och *dialekt* refererar till fonologiska olikheter från andra varieteter inom språkanvändningen. (Chambers & Trudgill 1997: 5.)

Allt språk är inte grammatiskt korrekt. Variationer finns i språkets fonologi, grammatik och i den lexikaliska delen. Även stilistiska faktorer påverkar språket och språkanvändningen, dessutom spelar de sociolingvistiska variationerna en stor roll i det talade språket. (Holmes & Pride 1972: 157.)

Variationerna, som finns mellan olika gruppers språkanvändning kan bero på sociala, geografiska eller situationella faktorer. En individ använder trots allt inte enbart en varietet, utan de olika varieteterna samspelar och bildar en typ av språkhet. Det finns även språk som inte påverkas av de olika variationerna, sådant språk kallas vanligen riksspråk, allmänspråk eller standardspråk. (Edlund & Hene 1992: 23.) Språket är då mera neutralt och kan inte klassificeras till någon viss varietet.

2.3.2 Dialekter

Dialekt används när man talar om tal som är karakteristiskt för ett visst geografiskt område. Språksociologin vill klassa in olika typer av dialekter. Två olika typer av dialekter är regionala dialekter och sociala dialekter. (Einarsson 1997: 139.) Dialekt kan dock främst definieras som en regionalt betingad variant, som avviker i hög grad från riksspråket. Dialekterna är äldre än riksspråket och har utvecklats självständigt i egen takt från fornspråket. (Pamp 1978: 9.)

Dialektförändringar förekommer ortvis. Ett språk kan dock ha flera varieteter, som inte alltid behöver räknas som olika dialekter. Det svåra är att göra upp exakta gränser mellan dialekt och språkvariation. Det samma gäller också språk och dialekt. (Chambers & Trudgill 1997: 3.) Ett sätt att se på gränsen mellan språk och dialekt är att utgå från politiska utgångspunkter istället för språkliga (Pamp 1978: 9). Språk skiljer sig ofta mera från varandra än dialekter. Man kan kategorisera språket på olika nivåer, med tanke på hur mycket det skiljer sig från standardspråket, på följande sätt: riksspråk, regionalt riksspråk, utjämnad dialekt och genuin dialekt. Med den sist nämnda avses en dialekt som skiljer sig från riksspråket på alla olika nivåer, det vill säga fonetiskt, fonematiskt, morfologiskt, syntaktiskt och lexikologiskt. (Pettersson 1996: 178.)

Sociolekt är en term som också är aktuell. Med sociolekt menar man språkbruk enligt samhällsklass. Termer med anknytning till sociolekt är kronolekt, som behandlar

språkanvändarens ålder och sexolekt, som anger språkanvändarens kön. (Einarsson 1997: 135.) Det är svårt att avgöra var gränsen mellan sociolekt och dialekt går. Den sociala skalan går hand i hand med en dialekts utprägling. Om en dialekt är riktigt speciell och avviker mycket från standardspråket placerar sig de som talar dialekten lågt nere på den sociala skalan. Om däremot dialekten är väldigt lik standardspråket är den strax mycket högre upp i klass. (Einarsson 1997: 146–147.)

Chambers och Trudgill (1997: 57) funderar kring frågan om dialekter och folkklasser. ”Är dialekt ett språk för lägre klassat folk” är en aktuell fråga även i det nutida samhället. Enligt brittiska undersökningar är förhållandet mellan accent och socialklass påtagligt. I det här fallet handlar det inte om att en grupp använder en variant och en annan grupp använder en annan variant, utan alla grupper använder båda varianterna, men i olika proportioner. (Chambers & Trudgill 1997: 58.)

För att kunna generalisera tankarna kring språkvariationer inom olika folkklasser vill jag ta upp tankar kring dialektanvändningen i Syd-Indien som exempel. Å ena sidan påstås det att den lingvistiska innovationen kommer från lägre samhällsklasser. Fast å andra sidan har det även sagts att förändringar inom fonetiken och kanske också lingvistiska förändringar i allmänhet, har fått sin början i den högre sociala klassen. Den lägre klassen sägs minska skillnaden mellan språken genom innovation, vilket i sin tur driver den högre klassen att ändras allt mera. (Bright, W, Ramanujan, A.K. 1972: 158.)

I fråga om de språkliga variationerna kan man alltså inte tala om olika språk i olika samhällsklasser, utan snarare om olika sätt att använda samma språk (Linell 1982: 13). Som exempelsituation kan nämnas politiker och folk överlag. Politiker använder sitt språk till att påverka och informera, oftast större folkgrupper, därmed är språket ett viktigt medel för en politiker även i annat syfte än kommunikativt och som förmedling av information. Politiker kan använda språket på olika nivåer och påverka genom språket, medan folk i allmänhet behöver språket till kommunikation och använder det på ett annorlunda sätt.

För Finlands del är de sociala klasserna delvis utjämnade med hjälp av skolsystemet. Alla i vårt land får samma undervisning och hela folket berörs av lika läroplikt som innebär en grundläggande utbildning. För att möjliggöra en lika utbildning för alla har grundskolan gjorts avgiftsfri. Efter studier på grundskolenivån kan man söka sig till vidare utbildning i form av gymnasier och yrkesskolor, samt universitet och högskolor på högre nivå. Finlands utbildningssystem går hand i hand med samhällets välmående på så sätt att studerande på alla nivåer har möjlighet till stöd för sina studier. (Utbildningsministeriet 2008.) Skolutvecklingen och samhällsutvecklingen i Finland fortskrider i samma takt och som resultat av detta har vi ett skolsystem som står för det som samhället går för (Hansén 1986: 14). Finland strävar alltså till en jämlik utbildning och där ligger också en av orsakerna till att klasskillnaderna i Finland inte är så stora.

2.3.3 Första kontakten med standardspråket

Tack vare vårt skolsystem kommer alla som talar dialekt i kontakt med standardspråket senast när de börjar i skolan. Men eftersom skolsystemet som vi har idag är ett relativt nytt system kan det finnas en del undantag bland dialekttalarna, speciellt i fråga om åldersklasser men även i fråga om uppväxtmiljön. Äldre människor med lägre utbildning har inte haft ett så stort behov av att kunna standardspråket att de skulle ha utvecklat ett fungerande språk för sig av det.

Hos tvåspråkiga barn i svensk skola beror språkutvecklingen och språkbehärsningen på under vilka omständigheter barnet växer upp (U. Laurén 1986: 130). Det är inte nog att man lär sig standardspråket, utan man borde få en möjlighet att använda det tillräckligt mycket. Av egna erfarenheter vet jag att det förefaller naturligare att använda dialekt bland andra dialekttalare och standardspråket ses ofta som ett främmande språk, eller ett skolspråk. Som förstaklassist är ens värld ännu så liten att man inte kan föreställa sig att man skulle behöva standardspråket någon annanstans än i skolan, eftersom man talar dialekt överallt i sin levnadsmiljö.

2.3.4 Begreppet modersmål

För alla personer är det inte självklart vad som avses med begreppet modersmål och det är inte heller så enkelt för en del människor att säga vad deras modersmål är. Det är också möjligt att en person har två olika modersmål. I första hand associerar man till moderns mål, alltså det språk som ens mor talar. Många språkforskare väljer att inte använda begreppet modersmål, utan föredrar en del andra begrepp såsom förstaspråk, vilket också förefaller naturligt i olika sammanhang.

Modersmål i sig går att definiera bara man håller reda på vilken modersmålsdefinition man använder, eftersom det finns flera olika definitioner. Dessutom bör man vara konsekvent när man har valt en definition. Man måste även ta i beaktande att vid en undersökning kan en och samma person uppge olika modersmål beroende på vilken av definitionerna man väljer att använda. (Skutnabb-Kangas 1986: 28.)

De olika definitionerna för modersmålet kan delas in i definitioner med tyngdpunkten på ursprung, kompetens, funktion, attityder, automatik eller världsbild (Skutnabb-Kangas 1986: 29). När man undersöker vilket modersmål folk har bör man komma ihåg att modersmålet kan ändras enligt alla definitioner utom ursprungsteorin (Skutnabb-Kangas 1986: 28.). Enligt Skutnabb-Kangas (1986: 31) är den bästa definitionen på modersmål en kombination av ursprungskriteriet och det inre attitydkriteriet. Därmed är modersmål det språk som man lär sig först och kan identifiera sig med.

I min undersökning frågar jag mina informanter om de tycker att dialekten är deras modersmål. Jag rör mig då inom området språksociologi och mitt intresse fokuseras på definitionen enligt vilken modersmål är det språk som man använder mest, det vill säga funktionsdefinitionen. I det här fallet är jag medveten om att det inte är möjligt att ha terjärvdialekten som modersmål enligt någon av definitionerna, eftersom dialekter inte

klassificeras som språk. Istället syftar jag på den identitetskänslan som ett språk väcker i sin talare och vill veta om folk känner sig naturligare när de talar dialekt än standardsvenska.

2.4 De svenska dialekterna i Finland

De finlandssvenska dialekternas rötter finns i Sverige. Den första forskaren som upptäckte detta var svensken Bengt Hesselman år 1905 som också betonade samhörigheten med Uppsverige. Även nutida forskare i Finland håller med om Hesselmans teorier när man diskuterar invandringen från Sverige. När man forskar vidare i dialektografin, stöter man på drag i språket som förenar de finlandssvenska dialekterna med dialekter norrut och söderut i Sverige. (Ivars & Huldén 2002: 82–83.)

De svenska dialekterna hittar man koncentrerade på Finlands västkust och det svensktalande området kan i stort sett räknas sträcka sig över området Österbotten, med Karleby i norr och Sideby i söder, till Åboland och Nyland samt Åland som ett område för sig. Över dessa dialekter finns en ordbok, *Ordbok över finlandssvenska folkmål*, som är resultat av ett forskningsprojekt vars förarbete inleddes år 1927 och det egentliga ordboksarbetet kom igång år 1959. Ordbokssamlingen består för tillfället av fyra band i vilka över 65 000 ord behandlas. Ytterligare fortsättning är planerad till projektet som numera styrs av Svenska litteratursällskapet i Finland. (Forskningscentralen för de inhemska språken 2008.)

De finlandssvenska dialekterna hör till gruppen östsvenska dialekter. Man kan förknippa de svenska dialekterna i Finland med de dialekter som vi hittar i Sverige. De finlandssvenska dialekterna har trots detta behållit många drag som i Sverige påträffas endast hos de nordligare dialekterna ibland. Sådana drag är till exempel fornskriftliga diftonger, såsom ei, öi, öu, långa vokaler samt långa konsonanter. Dessa drag råkar man ut för även i de finlandssvenska dialekterna. (FOCIS 2008.)

Förr i tiden talade man inte om kommuner, utan om landskommuner och socknar. Med socken avses ett område som har en egen kyrklig församling. Varje österbottnisk socken anses ha en egen dialektvarietet. (Wiik 2002: 25.) De finlandssvenskar som är bosatta i Österbotten bildar en talgemenskap (Wiik 2002: 29). Samhörigheten ökar ytterligare när de olika dialektvarieteterna också kan delas in ortvis.

De österbottniska dialekterna kan delas in i nordösterbottniska, mellanösterbottniska och sydösterbottniska mål. Dessa indelningar stämmer överens med områden för de gamla storsocknarna. (Wiik 2002: 25.) Enligt indelningen hör Kronoby kommun till den nordösterbottniska dialektgruppen (Wiik 2002: 26). Enligt statistik från år 1999 finns det 5892 svenskspråkiga i Kronoby, antalet utgör en andel på 85,8 %. (Wiik 2002: 28).

2.4.1 Svenskan, finlandssvenskan och dialekterna

Historiskt sett ligger grunderna för det svenska språket i Finland långt bak i tiden. Efter andra världskriget blev det allt vanligare med invandring och utvandring mellan Sverige och Finland. Mellan åren 1946 och 1980 invandrade 445 000 finländare till Sverige, av vilka 201 900 återinvandrade till Finland. Omkring 243 300 finländare stannade i Sverige efter flyttningsrörelsen. (Ivars 1986: 15.) Under denna tid var det speciellt populärt att som finlandssvensk flytta till Sverige, vilket i sig är helt naturligt, ifall man har svenska som modersmål. Men även nuförtiden väljer en del finlandssvenskar att bosätta sig i Sverige.

Finlandssvenskarna uppskattar i allmänhet utbudet av svenskspråkiga radio- och televisionsprogram. Det goda kulturutbudet påverkar också kontakten med Sverige (Wiik 1986: 19). Genom massmedier och böcker kommer även de mest konsekventa dialekttalarna i kontakt med standardspråket. Användningen av standardspråk, eller högvenska, som byborna oftast själv säger, ökar dock inte. Det att folk vill använda dialekt hela tiden, i alla sammanhang beror dels på ovilja mot standardspråket och dels på bristande kunskaper i standardspråket (Wiik 1986: 19).

2.4.2 Svenskans och de svenska dialekternas framtid i Finland

En vanlig föreställning som brukar komma fram i fråga om minoritet och majoritet är att många är av den åsikten att minoriteter minskar med tiden och småningom försvinner de helt (Broo 1978: 7). I Finlands fall borde man komma ihåg att enligt lag är finlandssvenskarna och finnarna jämställda (Broo 1978: 22).

Med alla medel försöker man bevara det svenska språket i Finland. Vad barnen börjar tala för språk beror till en stor del på föräldrarna (Wiik 2002: 33). Men även andra faktorer påverkar dialekternas framtid i Finland.

En av faktorerna till den oförutsägbara framtiden för de svenska dialekterna och det svenska språket i Finland är tvåspråkighet, särskilt mellan svenska och finska. Enligt Skutnabb-Kangas finns det ingen definition som skulle passa in på tvåspråkighet av alla olika slag. Till kriterier för att man skall räknas som tvåspråkig hör till exempel att man kan använda två språk, man kan enkelt övergå från ett språk till ett annat eller att man kan identifiera sig med båda språkgrupperna. (Skutnabb-Kangas 1978: 108–109.)

Där det finns bosättning i urban miljö, har tvåspråkigheten goda förutsättningar (Tandefelt 1998: 233). En person som är tvåspråkig borde hela tiden hålla sina språkkunskaper på samma nivå. I praktiken fungerar det inte så. Byten sker lätt i olika sammanhang både för dem som är tvåspråkiga och för dem som har en svensk dialekt. I vissa fall gäller byten mellan dialekt och standardspråk också social status (Tandefelt 1988: 163).

Tvåspråkighet i sig borde ändå inte ses som en nackdel, utan snarare som en fördel. Tvåspråkighet är en egenskap och vem som helst kan inte bli tvåspråkig. Det måste finnas förutsättningar för att bli tvåspråkig. Till exempel kan man ha finska som hemspråk och börja i en svensk skola och på så sätt bli tvåspråkig. För att förbli tvåspråkig och behärska båda språken borde man även få möjlighet att använda dem vardagligt. På så sätt

upprätthålls tvåspråkigheten. (Skutnabb-Kangas 1978: 107.) Tvåspråkighet borde ses mera som en rikedom och inte som ett hot gentemot ett språk.

Viking Brunell har undersökt dialektens och tvåspråkighetens betydelse i samband med modersmålsundervisningen på svenska i Finland. Bengt Loman har i sin tur sett på Brunells undersökning ur en lingvistisk synvinkel och han konstaterar att om tvåspråkigheten är välutvecklad, så att ett av språken man har fungerar väl som modersmål och båda språken är i balans, ställer den inte till med stora problem vid inläring i skolan. En elev bör ha vissa kunskaper i det språk som undervisningen sker på i skolan, för att kunna ta åt sig kunskap på språket i fråga. (Loman 1983: 100.)

Tvåspråkighet och förfinskning är inte de enda orsakerna till att finlandssvenskarna minskar och har minskat. Andra orsaker som har bidragit till att det svensktalande folket i Finland har minskat är emigration och låga födelsetal. (Broo 1978: 11.) Av dessa orsaker berördes Terjärvområdet mest av emigration. År 1872 emigrerade tolv terjärvbor till Amerika. Enligt forskning i kyrkoarkivet i Terjärv flyttade sammanlagt 1800 personer från Terjärv till Amerika under en tidsperiod på hundra år. En del av dem flyttade tillbaka till Terjärv, medan andra stannade kvar i Amerika. (Widjeskog 2006: 19.)

3 TERJÄRVDIALEKTEN

I detta kapitel behandlar jag terjärvdialekten ur min egen synvinkel och utgår från den information som finns att fås om dialekten i fråga. Jag strävar till att koncentrera mig på just den dialektvarietet som används i Småbönders, eftersom jag har begränsat mitt underökningsområde till byn i fråga. Därför tar jag också upp de mest märkbara skillnaderna som finns mellan den dialektvarietet som talas i Terjärv kyrkby och den som talas i Småbönders.

Terjärvdialekten kan begränsas till det område som förr i tiden utgjorde Terjärv kommun och numera kallas mestadels för Terjärvområdet. Terjärvområdet består av ett antal mindre byar och därmed finns det en variation både byar och gårdsgupper emellan. Småböndersdialekten är en varietet av terjärvdialekten, men även inom småböndersdialekten förekommer variation.

3.1 Typiska drag för Terjärvdialekten

När det handlar om skillnader mellan standardspråk och dialekt är det inte bara i fonetiken som man stöter på skillnader, utan också i syntaxen och i ordböjningen finns det en märkbar variation (Loman 1981: 130). Det finns också en hel del ålderdomliga drag i de finlandssvenska dialekterna, så kallade arkaismer (Wiik 2002: 87). Man finner också gamla diftonger som har sitt ursprung i det urnordiska språket.

Jag tar upp de mest karakteristiska dragen i terjärvdialekten genom att göra en jämförande genomgång av en liknande presentation som gjorts över dialekten i Närpes (Nikula 1979: 21–23) och delar in dessa i stavelselängd, vokaler och konsonanter. Jag vill belysa särdragen i dialekten genom att ta med några exempel som presenterar de typiska dragen.

Ett kännetecknande drag hos terjärvdialekten när det gäller stavelselängd är att det förekommer kortstavighet i två- och flerstaviga ordformer. Ord som *jaga*, *skaka* och *laga* uttalas med kort vokal i båda stavelserna. Det förekommer gamla konsonantförbindelser i dialektorden, exempel på dessa är *mb* i *lamb* (lamm) och *gambäl* (gammal) samt *ld* i *hald* (hålla) och *kald* (kall). Bokstaven *g* uttalas hårt i ord där förbindelserna *lg* och *rg* förekommer. Exempel på hårt *g* finns i orden *arg* och *älg*. I terjärvdialekten finns vokalförändringar som gör att till exempel *å* blir till *a* i *sta* (stå) och *ga* (gå). Samma gäller ord som innehåller *ng*-ljudet, till exempel *lång*, *stång* och *trång* uttalas alla med *a* istället för *å*. I slutet av orden blir *a* till *o*, till exempel i *stugo* (stuga), likaså får ord med stavelsen *-ig* på slutet ett *o* istället, till exempel *deigo* (degig) och *hengo* (hängig).

Gamla diftonger såsom *ia*, *au*, *öy/öi*, *ei/äi*, *öu* finns kvar i terjärvdialekten. Exempel på ord där det finns gamla diftonger är *ti röik* (att röka) och *böit* (byte), *stein* (sten) och *bein* (ben). Märk väl att ordet *rök* blir till *röitsi* på terjärvdialekt, det är inte så enkelt att skilja på dialektord, eftersom de ibland liknar varandra så mycket. Bokstaven *k* blir i vissa fall till ett *ts-ljud*. Detta är ett intressant fenomen i dialekten och därför vill jag ta upp några exempel där denna förändring sker. Ordet *locket* blir *låtsi*, *kyrkan* blir *tsyrtsö*, *skyldig* blir *stsyldo*, *kanske* blir *kanstsi*.

Utöver dessa karakteristiska drag som presenterats finns det en del särdrag som gör att dialekten är så speciell, men som flitig användare av terjärvdialekten tror jag att de drag som jag har presenterat är de viktigaste. Terjärvdialekten skiljer sig på flera olika nivåer från riksspråket. Det är inte enbart fonetiska och syntaktiska förändringar som förekommer inom språket, utan även lexikaliska skillnader är vanliga. Exempel på ord som förekommer i dialekten är *dåoli* (duktig), *göulo* (galen), *borikoddo* (en ko som har kalvat), *pöllo* (dum), *dzäülo* (åker), *tsuttlandi* (teg).

Med hjälp av exemplet på följande sida presenterar jag karakteristiska egenskaper hos dialekten i Småbönders.

Exempel från SUF-revyn 2007

- 1 Mitt i ha gröngrannast somarn
Fergusons trycklagri brast
Solä ho stzein, tå ja for springand heim
Ja ropa å svor somen trast, joo, joo
- 5 ja ropa o svor som en trast.
- I argona ringd ja ti boodä
Å sa et "Nu, er i söis,
Grålli ha star, tii vi Prestmåsa kvar
Hitt sku vi naaleis dzita löis, joo, joo
- 10 hitt sku vi naaleis dzita löis.
- Uffe sa "Noo har vi lagrä,
män int naa som passar tetee.
Män på fridan, på fridan tå far ja ti stan,
ja veit no et stell tän di har.
- 15 "Int kan ja nu vänt jär ti fridan!
Hä kan ju vänd ner nårsomhelst!
Hä hjö lps int ti gråt, om höiji vaal våt,
et trycklager dziter ja få, joo, joo
et trycklager dziter ja få!"
- 20 Ja sprang heim o hoppa på peedn
å trampa iväg mot stan.
Har ja bra fart åpåå, er ja tär fyri två
Hä er best et ja trampar åpåå, joo, joo
hä er best et ja trampar åpåå.
- Rad 1: I stället för *den* och *det* används ibland *ha* (han) och *ho* (hon), vilket det inte finns några speciella regler för. *Sommaren* blir *somarn*.
- Rad 3: *Solen* blir *solä*, *sken* uttalas med ett "sz"-ljud och får en diftong på slutet. Även *hem* diftongeras och blir till *heim*.
- Rad 6: *I argona* betyder det samma som *i sin ilska* och butiken heter *boodä* på terjärvdialekt.
- Rad 7: *Så* blir *söis*. Rad 8: *Där* är *tii*.
- Rad 9: *Hitt* betyder det samma som *det här* och *sku vi dzita* är det samma som *borde vi*.
- Rad 11: Obestämd form av *lager*, som reservdel, blir *lagrä*. Om det skulle handla om våningar/skikt skulle det heta *lagär*.
- Rad 12: *Där* är *tetee*. Rad 14: *Där* är *tän*.
Där kan uttryckas på flera olika sätt, exempel på detta hittar man på rad 8, 12 och 14.
- Rad 17: *Det hjälper inte att gråta om höet blir vått*. Ordet *hjälps* blir *hjölps* när vokalen *ä* blir *ö*. Ordet *inte* har aldrig *-e* i på slutet i terjärvdialekten. *Att gråta* blir *ti gråt*, *att* blir alltid *ti*. När man säger att något *blir* så heter det *vaal*.
- Rad 20: *Cykeln* blir *peedn* på terjärvdialekt.
- Rad 21: Ändringar i verbböjning stöter man på ofta, här blir ordet *trampade* till *trampa*. Ändelsen *-de*, som är kännetecknande för ord som står i imperfekt, används inte i dialekten.
- Rad 22: I ordet *före* blir *ö* till *y* och *e* till *i*: *fyri*.

- 25 Vi Jon-Hydro finsta na lagrä
Hä finsta både stor o små
Tå tenkt ja tå san, "tå ja eingang er i stan,
fö sääkärheits skull tar ja två, joo, joo
fö sääkärheits skull tar ja två!"
- 30 Ampert ja trampa tibaka
så ja sku händ heim fyr i fäm
Vi Åivo hä kneckt, tå framgaffeln spreckt
vi diksreinä peedn fik lämn.
- 35 Ja sesst ner tär siidismä veiji
Å tenkt fö me sjölv jussom söis
På friidan, på friidan tå slipper ja jan
Fö på fridan ska Uffe ti stan, joo, joo
- Rad 25: Istället för att säga *fanns* säger man *finsta* och med *na* vill man understryka den obestämda formen som ordet *lagrä* står i.
- Rad 28: Långt ä-ljud förekommer i en del ord som uttalas med e-ljud i standardsvenskan. Som exempel på detta ordet *sääkärheits*, alltså *säkerhets*, som också diftongeras.
- Rad 31: *Hinna* blir *händ*, som uttalas med ä-ljud, även siffran *fem* får ett ä-ljud och uttalas *fäm*.
- Rad 33: Ordet *diskreinä* är på standardsvenska *dikeskanten*. Även här uttalas ä-ljudet i *lämna*, så att det blir *lämn*.
- Rad 35: *Jag satte mig där vid sidan av vägen*. Även här dyker skillnader i verbböjningen upp *jag satte* blir *ja sesst*.
- Rad 36: *Jussom* är *just som*.
- Rad 37: Ordet *jan* är det samma som ordet *bort*.

Dialekter är en muntlig tradition och därför skriver dialektalarna på olika sätt. Det som alla strävar efter är skriva en text som går att läsa och kan tolkas som terjärvidialekt, trots att dialektens fonetik är omöjlig att skriva ut ordagrant. Det sätt som exemplet ovan är skrivet på, är alltså inte det enda sättet som de som talar terjärvidialekt skriver på.

3.1.1. Terjärv – ett flerspråkigt område

När folk från Terjärvområdet talar om standardspråk, använder de benämningen *högsvenska* för det. Med *högsvenska* avses samma som med *standardsvenska*. *Högspråk* och *högsvenska* är båda termer som användes tidigare, men småningom har man övergått till att använda *standardspråk* eller *finlandssvenskt standardspråk* (Wiik 2002: 30). Med tanke på de omtalade statuskillnaderna mellan standardspråk och dialekter är benämningen *standardspråk* neutralare än *högspråk*.

Riksspråk i sin tur, är den språkvariant som har högst status och efterliknar det skrivna språket (Pamp 1978: 9). I *Grunderna för grundskolans läroplan* från år 1994 används också benämningen *standardspråk*. I vissa fall står det dock ännu oklart hur man skall använda termerna egentligen. Till exempel Ivars (1996) använder *riksspråk*. Användningen av de olika termerna har inte standardiserats, vilket leder till att man inte kan vara helt säker på vilketdera som är det korrekta alternativet. (Wiik 2002: 29.) Jag har valt att använda benämningen *standardspråk*, eftersom jag tycker att det är neutralast och lämpligast i det här sammanhanget.

3.1.2. Variationer i dialekten

Enligt min uppfattning är variationen i dialektanvändningen stor inom branscher som till exempel servicebranschen. När en kund betjänas får han som betjäna oftast ta till standardspråket, eftersom kunder ibland inte förstår dialekt. Det samma gäller när situationen är omvänt, det vill säga när kunden talar dialekt och den som betjänar talar standardsvenska, trots att han har en egen dialekt. I det senare fallet sker bytet inte på grund av att folk inte förstår varandra, utan snarare för att det känns bekvämare för båda parterna att tala sin dialekt sinsemellan. I allmänhet tror jag att det är vanligt att befolkningen i Terjärv använder sin dialekt när de är kunder på något ställe inom området, men utanför sitt dialektområde byter de till standardsvenska eller finska. Jag antar att speciellt vid läkarbesök eller när man talar med till exempel kommundirektören, det vill säga främst vid institutionella samtal, är det vanligt att man använder standardsvenska istället för sin dialekt.

Terjärvdialekten har i sig märkbara variationer beroende på var i Terjärv man befinner sig. Kortfattat finns det en dialektvarietet i Terjärv och en i Småbönders och på områdena mellan Terjärv och Småbönders, det vill säga Djupsjöbacka och Högnabba, talar befolkningen för det mesta på samma sätt som i kyrkbyn. Jag antar att det inte finns någon påtaglig variation i dialektanvändningen inom Terjärvområdet, bortsett från byn

Småbönders. Befolkningen använder sin dialekt i de flesta situationerna inom dialektområdet. Däremot kan vissa variationer förekomma när befolkningen i fråga rör sig utanför dialektområdet.

Småböndersborna är kända för att tala aningen bredare dialekt än folk från till exempel Terjärv kyrkby. Förutom att det finns en del olikheter i uttalet finns det också ord och uttryck som skiljer sig från varandra om man jämför småböndersbornas dialekt med terjärvbornas. De mest karakteristiska dragen finns i användningen av *mig* och *dig*. I Småbönders säger man *me* och *te*, medan man i Terjärv säger *mi* och *ti*. Ett annat exempel på en olikhet är verbet *simma*. I Småbönders säger man *sema* och i Terjärv säger man *säma*.

3.2 Dialektens användningsområden

Inom grundskoleutbildningen uppmanar man eleverna att tala standardsvenska. Men på raster övergår eleverna till att tala dialekt sinsemellan. I byn Småbönders uppmanar den lokala grundskolan från årskurs ett till sex elever att inte tala finska sinsemellan på rasterna. Det är vanligt med tvåspråkighet på området och ibland kan det även hända sig att eleverna talar finska sinsemellan. De flesta kan både finska och svenska. En del klarar av båda språken flytande, medan andra behärskar det ena språket bättre än det andra. Det beror till stor del på vad de har blivit vana med hemifrån. Dialekten har hög status i skolan också, trots att standardspråket naturligtvis är det språk som undervisningen sker på. Det hör till skolans läroplan att ta upp även dialekten i undervisningen (Wiik 2002: 32.)

Det finns inga forskningsresultat som kan exakt visa hur stor betydelse dialekten har i den finlandssvenska skolan, eftersom det är en individuell fråga. I en läroplan som härstammar från 1970-talet betonar man att eleverna skall kunna uttrycka sig naturligt, förståeligt och språkligt korrekt när de talar och skriver. (Loman 1981: 119.) Men om en dialekttales naturligaste sätt att uttrycka sig är att tala dialekt kan det i vissa fall uppstå problem om

läraren kräver att eleverna skall behärska standardspråket lika bra som sitt naturliga språk. Vissa elever, speciellt sådana som kommer från hem där man talar enbart dialekt, kan till följd av både sociala och språkliga skäl uppfatta standardspråket som ett främmande språk.

Dialekttalande elever kan ha svårt att uttrycka sig på standardspråket, eftersom det inte talas allmänt på området utanför skolan (Brunell 1983: 49). Enligt undersökningsresultat rörande modersmålsinlärning på svenska i Finland har elever som talar dialekt oftare problem i samband med modersmålsundervisningen i skolan än elever som talar standardsvenska. För dialekttalarnas del handlar det om att *vilja*, *kunna* och *våga* använda standardspråket (Brunell 1983: 51–52.)

Skolor runtom i Svenskfinland har genom tiderna haft problem som rör dialektanvändning och elevernas kunskaper inom standardspråket. Största frågan har varit om standardspråket skall vara det enda språk som skall användas i skolan eller om dialekt skall tillåtas och i vilken mån i så fall (Loman 1981: 123). Grundskolorna inom Kronoby kommun strävar till att eleverna talar standardsvenska när de presenterar något.

Situationen i fråga är väldigt intressant. Småböndersborna betonar dialektens betydelse, men på samma gång uppmanas eleverna i skolan att inte använda den varietet av språket, som de behärskar bäst. Det hela har dock en logisk förklaring. Lärarna står fast vid att elevernas framtid försvåras betydligt ifall de inte behärskar standardspråket så bra att de blir förstådda på det.

Andra kulturkontakter som kan påverka dialektens användning är migration till och emigration från dialektområdet (se 2.4.2). Ofta är det så att ungdomarna inom Terjärvområdet söker sig till städer för att studera. Ibland lämnar ungdomarna sin hembygd och i vissa fall flyttar de tillbaka i ett senare skede. Det finns också folk som flyttar in till Terjärvområdet. Både finsk och svensk migration påverkar dialektens användning och utveckling.

I de enkäter som jag använder när jag intervjuar folket i byn Småbönders om deras dialektanvändning tar jag i samtliga fall i beaktande deras yrke, eftersom det kan finnas olikheter mellan till exempel jordbrukare, arbetare och högre utbildat folk. Jag antar att den sociala bakgrunden och utbildningens längd påverkar dialektanvändningen. I undersökningen tar jag i beaktande åldern på dem som svarar. Dels för att se om det finns några påtagliga skillnader bland åldersgrupperna och dels för att se om det finns något som berättar om hur dialekten utvecklas med åren.

Märkbara skillnader torde förekomma mellan åldersgrupperna. Äldre människor vill visa respekt genom att "förfina" sitt språk. Däremot tar yngre människor dialekten som en del av sin identitet. Jag antar att yngre människor har striktare åsikter om dialektens framtid än äldre. För unga är dialekten en del av dem själva och de känner sig hemma och vill bevara sitt modersmål, medan dialekten är ett verktyg för kommunikation för äldre människor. Dialekten är snarare en "egenskap" som bör hållas vid liv, om man ser på dialektfrågan ur äldre människors perspektiv.

Skillnaderna i könsfördelningen gällande dialektanvändningen är troligtvis inte så stora, men bör dock noteras. Enligt Chambers och Trudgill (1997) använder män mera sin dialekt, medan kvinnor byter till varieteter med högre status. Gällande småböndersdialekten tror jag att resultaten angående dialektanvändningens könsfördelning blir jämn för män och kvinnor, eftersom båda parterna använder dialekten lika flitigt.

Det jag vill få fram är när småböndersborna talar dialekt och om de anser att de behärskar sin dialekt. Med språkbehärskning menar man den nivå som en språk användare kan ett språk på. Detta kan vara svårt att mäta på något sätt och för en dialektalare är det inte alltid självklart om han behärskar sin dialekt eller inte. Man talar också om språkfärdighet när det gäller behärskningen av ett språk och en individs kompetens inom ett språk. (Tandefelt 1988: 14.) I mina intervjuer frågar jag dialektalarna om de enligt sitt eget tycke behärskar sin dialekt.

Folk har i allmänhet en positivare syn på dialekter numera, men det svenska språket i södra delarna av Finland har alltid haft högre status än svenskan i de övriga delarna av landet (Loman 1981: 134). Dialekttalarna har fått arbeta hårt för att göra sig hörda. I dagens läge blir det likväl allt vanligare med dialekt i allt fler sammanhang och småningom har dialekter också fått större betydelse i kulturella sammanhang, speciellt inom revy- och teaterväsendet.

Teater på svenska är något som man har hållit på med i Finland sedan 1894 då Svenska inhemska teatern i Åbo, numera Åbo Svenska teater, grundades. Före detta hade finlandssvenska förekommit inom den svenska teatern i Helsingfors, men där fick de finlandssvenska skådespelarna bara mindre roller att framföra. Svenska teatern ville en längre tid behålla en roll som en normgivande språklig institution där språket skulle vara rent och korrekt. (Loman 1981: 138).

Kultur och språk är något som kan förknippas med varandra och bindas samman. Amatörteatrar använder sig av dialekter och dialektala inslag allt mera. I Småbönders brukar ungdomsföreningen ställa till med revyer i vilka ungdomarna själv framför sina egna sketcher och sånger. Allt som har med revyerna att göra har också med dialekten att göra, eftersom revyerna skrivs på dialekt. På så sätt betonas också dialektens betydelse och användning på ett sätt som är bra med tanke på dialektens framtid.

Det är dock inte bara inom teaterväsendet som dialekten används aktivt. Den självkänsla som småböndersborna har när de får uttrycka sig på sitt så kallade modersmål, sin dialekt, gör att folk använder sin dialekt i de flesta sammanhang. Den skrivna dialekten är i sin tur något som kanske inte faller in lika naturligt för alla dialektalare. Skriven dialekt finns ändå i många olika former, inte bara som revysånger, utan också som textutdrag i vardagslivet.

3.2.1 Skolväsendet i byn Småbönders

Terjärvbornas intresse för sitt modersmål började växa alltmer i slutet av 1800-talet. Den dåvarande Terjärv kommun fick sin första skola år 1891. Skolan byggdes upp i Terjärv kyrkby och dess verksamhet inleddes 1.10.1891, detta var en märkbar historisk händelse för skolväsendet inom Terjärv. (Granvik 1961: 132.)

Till följd av att Terjärv kyrkby fick en egen skola, ville även småböndersborna ha en skola i sin by. Under den tiden grundade småböndersborna sina skolbehov på att det fanns mest folk i Småbönders bland alla byar i Terjärv och mera än hundra barn behövde en egen småskola. (Granvik 1961: 139) Trots tappra försök beviljades byn ingen egen skola. Byaandan var dock väldigt god och framåtsträvande och folket i Småbönders bestämde sig för att bygga upp en egen folkskola när de inte fick någon småskola till byn. Redan några år efter att skolan i kyrkbyn startade sin verksamhet, närmare sagt 5.10.1893, invigdes en skola i Småbönders. (Granvik 1960: 142.) Sedan dess har byn Småbönders haft en egen skola och det är något som byborna än idag vill hålla hårt fast vid.

Allmän läroplikt infördes i Finland år 1921 och efter det har skolväsendet fått en allt mer betydande roll för folket (Granvik 1961: 140). Möjligheten till att gå i skola har högst troligt påverkat dialektanvändningen och attityden till den på många olika sätt. Efter skolväsendets inledande bestod småböndersbornas dagliga språk inte endast av dialekten, utan även av standardspråket, det svenska modersmålet som skulle läras ut både i skrift och i tal.

3.2.2 Den talade dialekten

Näringslivet i Kronoby kommun har alltid varit mångsidigt. Jordbruket har utgjort och utgör fortfarande en stor andel av näringslivet. (Wiik 2002: 28–29.) Nuförtiden är det också vanligt att ha en biinkomst ifall man har jordbruk i mindre skala.

Ett stort ordförråd finner man inom jord- och skogsbruk, av den orsaken att de hör till de äldsta näringsgrenarna på området. Men både språket och dialekten ändras hela tiden och därmed ändras också språket inom jord- och skogsbruket. Finskan kommer också med inslag i dialekten, eftersom Terjärv omringas av finska områden.

Den muntliga traditionen är en viktig förutsättning för dialektens fortsatta existens. Ju flera domäner dialekten tar över, desto bättre ser framtiden ut för dialektens del. Som det verkar nu är terjärvborna väldigt måna om den dialektala utvecklingen och de flesta ser till att använda sin dialekt aktivt i flera olika sammanhang. I byn Småbönders är det byaandan som håller ihop folket. Inom hela Terjärvområdet finns flera dialektvarieteter, men i stort sett är det ändå en dialekt och ett större språksamhälle som det är frågan om. Därmed är det enklare att använda sin dialekt vid olika sammanhang.

3.2.3 Den skrivna dialekten

Förr i tiden klarade man sig bra utan någon vidare skrivfärdighet. Alla hade egna bokmärken som fick stå för allt det som behövdes. Skrivkunskaperna inom byn Småbönders var väldigt varierande ännu intill 1900-talets början. Den tidigaste skolundervisningen innehöll nämligen inte undervisning i skrivande och det var även möjligt att inte alla lärare kunde skriva. De som kunde skriva var personer som hade ett speciellt intresse för själva skrivandet. (Granvik 1961: 79.)

Den skrivna dialekten är något som kanske inte faller in lika naturligt för alla dialekttalare. Skriven dialekt finns ändå i många olika former, inte bara som revysånger, utan också som textutdrag i vardagslivet. Om man ser från skriftspråkets sida kan det vara svårt att få några exakta skrivregler för dialekter och fast det skulle gå skulle det vara mycket extra arbete för folk att lära sig två skriftspråk (Loman 1988: 147).

Nuförtiden är det vanligt att kommunicera med varandra via textmeddelanden (SMS). Därmed blir dialekten också mera nerskriven än förut. I alla fall ungdomar föredrar att skriva sina SMS på sin dialekt. Det finns dock inga fastslagna skrivregler för hur man skall stava alla dialektord och därmed ser skriftspråket lite olika ut. Det är ändå inte svårt att till exempel förstå ett SMS om man själv talar samma dialekt som den som skrivit SMS:et. Uttryckssättet ändras inte, trots att stavningen kanske inte är helt konsekvent.

Det blir allt vanligare att kommunicera med förmedling av Internet. Numera är det inte bara textmeddelanden som skrivs på dialekt. Åtminstone jag själv skriver alltid på dialekt åt folk som jag känner och vet att de förstår min dialekt. Om man till exempel diskuterar på Internet via något program är det naturligtast att man skriver på samma sätt som man skulle uttrycka sig i tal. Ett exempel på hur man kan skriva på terjärvidialekt finns i kapitel 3.1. sida 27.

3.3 Språkgränser

Småbönders har även ett finskt namn, *Vähäkylät*. Det är ändå vanligast att man talar om Småbönders både på svenska och på finska (Yleinen suomalainen asiansasto 2008). Byborna har också ett eget namn på byn, nämligen *Pönteri*, som lämpar sig fonetiskt sätt i alla tal, vare sig man talar finska eller svenska.

Eftersom Småbönders omringas av finska orter, kommer det finska språket naturligt med i bilden, ofta brukar det finska språket inte smälta in så bra i det svenska och i vissa fall uppstår språkgränser som är väldigt påtagliga (Nyman-Kurkiala 1996: 34). Många av ungdomarna i Småbönders har en finsk mamma. Därför är det naturligt för speciellt dem att använda finska när de går över de så kallade språkgränserna, som kan dras på samma ställen som kommungränserna. Den regionala identiteten som småböndersborna har förstärks av dialekten. Småböndersborna kan i det här fallet jämföras med

Nykarlebyungdomarna i Nyman-Kurkialas undersökning (1996), identiteten markeras dels mot den finska kulturen och dels mot den finlandssvenska kulturen.

4 SOCIOLINGVISTISKA STUDIER I DIALEKTENS DOMÄNER: ENKÄTSTUDIER

Detta kapitel handlar om dialektanvändningen i byn Småbönders. Jag studerar svaren som jag har fått genom en enkätundersökning. Mitt undersökningssätt är sociolingvistiskt och jag koncentrerar mig i huvudsak på att studera inom vilka domäner dialekten används.

Materialet som jag utgår ifrån i den empiriska analysen består av tjugo frågeenkäter, som har blivit besvarade genom intervjuer. Enkätundersökningen besvarades av terjärabor i olika ålder. Undersökningsområdet begränsades till byn Småbönders, som ligger intressant till, eftersom den gränsar till finskspråkiga orter. Småbönders är min hemby och därmed vet jag en hel del fakta om byn från förr och hade därför också lätt att välja ut lämpliga personer för undersökningen.

Enkätundersökningen besvarades av småböndersbor som levt hela, eller åtminstone största delen, av sitt liv i byn. Jag strävade till att få en så jämn åldersfördelning som möjligt och försökte på samma gång att få lika många kvinnliga som manliga personer att besvara frågorna. Slutligen besvarades de tjugo enkäterna av sex kvinnor och fjorton män. Könsfördelningen blev alltså inte jämn. En orsak till detta är att de flesta av kvinnorna från Småbönders flyttar numera bort från byn för att studera och återvänder kanske inte till byn, utan bosätter sig någonstans där de får ett arbete. Det var vanligare förr i tiden att folk inte sökte sig så långt från byn, med tanke på bostad och arbete. Trots dessa mönster har invånarantalet i byn hållits på stabil grund.

4.1 Dialektanvändarnas sociala bakgrund

Jag delade in dem som besvarade frågorna enligt ålder och kön för att se om det finns påtagliga skillnader inom de olika grupperna gällande dialektanvändning. En ytterligare

faktor som jag har tagit i beaktande är utbildning, eftersom dialekttalarna kommer i kontakt med standardspråket i samband med sin utbildning.

Alla som besvarade frågorna har blivit födda, vuxit upp och bott åtminstone största delen av sitt liv i byn Småbönders. Några av dem som hör till åldersgruppen under 25 år studerar på en annan ort för tillfället och en av dem som hör till åldersgruppen 25–40 år arbetar för tillfället på en annan ort.

De flesta som deltog i undersökningen har ingen utbildning utöver grundskolan. I den äldsta åldersgruppen har ingen av dem som besvarade frågorna någon högre utbildning än grundskolan, men dessa personer har gått kurser som har att göra med deras yrke och en del av dem som besvarade mina frågor har gått i yrkesskolor av olika slag.

Förut var den viktigaste näringsgrenen i byn jordbruket, som inte förr i tiden krävde någon vidare utbildning och numera är dessa före detta jordbrukare pensionärer. Åldersgruppen 40–60 år har inte heller någon högre utbildning, förutom vissa som har gått i yrkesskolor. Alla i den yngsta åldersgruppen har en utbildning minst på yrkesnivå, eller studerar för tillfället.

Den yngsta åldersgruppen består av fem personer som är under 25 år gamla. Av dessa fem är två kvinnor och tre män. Tre av dem som hör till den här gruppen har sina studier på hälft, medan de två andra har redan en utbildning. Till följande åldersgrupp hör fem personer som är 25–40 år gamla. Utmärkande för den här åldersgruppen är att det inte finns många kvinnor som ursprungligen är hemma från Småbönders och kunde räknas hit. Fyra av personerna i den här åldersgruppen har en yrkesutbildning och en av dem har en högskoleutbildning.

I åldersgruppen 41–60 finns också fem personer varav en är en kvinna. I den här åldersgruppen har 1 av 5 en yrkesutbildning, 4 av 5 arbetar inom dialektområdet och 1 av 5

är pensionär. Bland de fem som hör till åldersgruppen över 60 år är tre kvinnor och två män. I den här gruppen har 2 av 5 en yrkesutbildning och är pensionärer numera.

Det är allt vanligare att folk vill utbilda sig. Detta framgår även av de resultat som min undersökning gav. Personerna i de äldre åldersgrupperna, det vill säga 41–60 år och personer som är äldre än 60 år, har ingen högre utbildning. Av dessa tio personer har tre en yrkesutbildning, men ingen av dem har en utbildning på högskolenivå. Mina frågeenkäter besvarades av sammanlagt 20 personer, varav en har en högskoleutbildning. Här bör man ta i beaktande att bland dem som är yngre än 25 år gamla finns personer som ännu studerar. Överlag verkar det vara så att dialektområdet erbjuder mest arbete åt personer med yrkesutbildning eller erfarenhet av olika slag och de som har en högskoleutbildning söker sig bort från byn på jakt efter arbete.

4.1.1 Faktorer som påverkar dialektanvändningen

Dialektanvändningen påverkas av flera olika faktorer. Genom att jag i min undersökning delade in informanterna enligt ålder och kön i olika grupper, får jag en möjlighet att undersöka hur stor betydelse dessa faktorer har i dialektanvändningen.

Enligt de resultat som min undersökning gav strävar yngre dialekttalare till att tala dialekt i de flesta situationer, medan äldre personer använder dialekten aktivt men påpekar att de i vissa fall vill visa respekt mot sin samtalspartner genom att använda standardspråket. För ungdomarna i byn Småbönders betyder dialekten mycket och de vill uttrycka sin åsikt genom att tala dialekt så mycket som möjligt. Äldre personer vill i sin tur inte använda dialekten överallt och hela tiden, trots att de är måna om dialektens betydelse.

Undersökningar som har gjorts om könsfördelningen i samband med dialektanvändningen visar att det är vanligt att kvinnor byter ut dialekt mot standardspråk. Enligt de resultat som

min undersökning gav, finns det inga skillnader mellan män och kvinnor i fråga om byte till standardspråk, utan både män och kvinnor använder dialekt lika mycket.

En ytterligare faktor som bör tas i beaktande, när man behandlar ämnet dialektanvändning, är tvåspråkighet. Speciellt bland de yngre informanterna är det inte bara byten mellan standardspråket och dialekten som gäller. Det kan även handla om byten mellan finska och dialekt eller finska och standardspråket. Det är ofta så att män från byn hittar finska hustrur och därmed är tvåspråkiga familjer vanliga. Det är också vanligt att barn använder finska sinsemellan på sin fritid. Uppväxtmiljön är en viktig del i ett barns språkutveckling, därför påverkar den också vidare språkutveckling. Skolan och medierna är i vissa fall de enda sätten för barn från Småbönders att komma i kontakt med standardspråket, eftersom de använder finska och dialekt vid andra tillfällen.

Förutom dessa faktorer påverkar dialekttalarens egna attityder hans byten från dialekt till standardspråk. Vissa dialekttalare håller hårt fast vid sin dialekt vid alla tillfällen, medan andra byter till standardspråket omedelbart ifall de märker att mottagaren inte talar samma dialekt som han själv. I stort sett talar alla det som de upplever som lämpligt, men eftersom situationerna uppfattas olika från person till person används dialekten på olika sätt.

4.1.2 Dialektens betydelse i samhället

Att använda samma dialekt som någon annan, skapar en viss sorts samhörighet som gör att det finns en speciell gemenskapskänsla i små byar även i dagens läge. Men i och med att folk inte håller på med jordbruk och andra sysslor nära hemmet lika mycket som förr, har språkanvändningen inom byar och dialektområden högst troligt förändrats. Det finns inga tidigare undersökningar som jag skulle kunna jämföra mina resultat med.

Alla som besvarade frågorna, det vill säga 20 av 20, talar samma dialekt och tycker att dialekten skapar en gemenskapskänsla. Några påpekade även att terjärvidialekten är så

speciell att de inte vet av något annat ställe där man skulle tala någon liknande dialekt och vissa tyckte att det är bra med dialekten så att man vet varifrån man kommer.

I stort sett är den dialektala kulturen det som skapar det som byn Småbönders är. I Småbönders är gemenskapen stark och det är en orsak till att byn lever och folk inom byn vill främja byns välmående. En annan orsak till att byn lever är att man i Småbönders har tagit hänsyn till ungdomarna i byn och därför återvänder också många efter sina studier tillbaka till sin hemby.

4.2 Dialektens domäner i praktiken

Jag har forskat i småböndersbornas dialektanvändning i olika sammanhang, genom att ge domäner som alternativ i frågeenkäten som de som deltog i undersökningen besvarade. Av dem som svarade går fyra i skola, en av dem både arbetar och studerar. Med "butikerna" avses de butiker som är innanför dialektområdet och med "läkarbesök" avses den hälsovård som man får innanför dialektområdet.

Tabell 1. Småböndersbornas domäner för dialektanvändning

Åldersgrupp	Hemma	Butiken	Arb.platsen	Skolan	Kamrater	Hobbyer	Läkarbesök
Under 25 år	3/5 (60 %)	4/5 (80 %)	2/5 (40 %)	2/5 (40 %)	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)	4/5 (80 %)
25–40 år	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)	1/5 (20 %)	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)
41–60 år	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)	4/5 (80 %)	0/5 (0 %)	4/5 (80 %)	3/5 (60 %)	2/5 (40 %)
Över 60 år	5/5 (100 %)	5/5 (100 %)	2/5 (40 %)	0/5 (0 %)	4/5 (80 %)	1/5 (20 %)	0/5 (0 %)
TOTALT	18/20 (90 %)	19/20 (95 %)	13/20 (65 %)	3/20 (15 %)	18/20 (90 %)	14/20 (70 %)	11/20 (55 %)

Man kan konstatera att de flesta talar dialekt hemma, den andel (40 % eller 2 av 5) som inte talar dialekt hemma består av ungdomar som är under 25 år och de berättade ytterligare att de talar finska hemma. Vid butiksbesök är det också ungdomarna under 25 år som skiljer sig från resten av folket, 1 av 5 ungdomar (20 %) talar hellre finska när de går till butiken för att handla. Detta beror delvis på att vissa av butiksbiträdena inom området är finskspråkiga.

Totalt använder mera än hälften (65 %) av småböndersborna sin dialekt i arbetet. Här måste man dock komma ihåg att åldersgruppen under 25 år innehåller tre personer som inte är i arbete, utan studerar, alltså använder de resterande två från den åldersgruppen dialekt i arbetet. Alla förutom en av dem som går i skola använder sin dialekt under skoltid. När småböndersborna umgås med sina kamrater använder 5 av 5 (100 %) av dem, som är under 25 år gamla sin dialekt. Samma gäller åldersgruppen 25–40 år. Av dem som är 41–60 år och äldre än 60 år använder 4 av 5 (80 %) sin dialekt när de umgås med sina kamrater.

En stor del (4 av 5 eller 80 %) av dem som är över 60 år gamla anser sig inte ha någon hobby alls eller talar standardsvenska i samband med sin hobby. I åldersgruppen 41–60 år talar 3 av 5 (60 %) dialekt i samband med sina hobbyer och alla (100 %) som är under 25 år och 25–40 år talar dialekt i samband med sina hobbyer. I det här sammanhanget ser man ett tydligt mönster som tyder på att de som är yngre vill tala dialekt i sina hobbyer. Å ena sidan stöder detta resultat mina tidigare resultat, fast å andra sidan har dialekttalarna också väldigt varierande hobbyer.

För att ytterligare redogöra för vad det handlar om för hobbyer frågade jag vad de som besvarade mina frågor har för hobbyer. Bland dem som är yngre än 25 år håller man på med någon form av motion, motorer, spelar instrument och är med i SUF. I åldersgruppen 25–40 år uppger informanterna hobbyer såsom motion, travsport, jakt och fiske samt SUF-verksamhet. I åldersgruppen 41–60 år har man ungefär samma hobbyer som i föregående åldersgrupp. De som hör till den äldsta åldersgruppen och är över 60 år gamla har

varierande hobbyer, vissa av dem hör till någon förening och andra håller på med hobbyer som inte är så sociala, till exempel handarbete av något slag.

Av ungdomar under 25 år är det 4 av 5 (80 %) som använder sin dialekt vid läkarbesök. I åldersgruppen 25–40 år talar alla (5 av 5 eller 100 %) dialekt vid läkarbesök och i åldersgruppen 41–60-år talar 4 av 5 (80 %) sin dialekt vid läkarbesök. Den äldsta åldersgruppen (över 60 år) använder däremot inte alls sin dialekt vid läkarbesök. Orsaken till detta är att de vill visa respekt för läkaren genom att tala standardsvenska och de vill också undvika missförstånd genom att tala standardsvenska.

En av dem som svarade på frågan berättade att han använder sin dialekt också i Norge. I Trondheim förstår folk honom mycket bättre om han talar sin dialekt än om han talar standardsvenska. Jag har själv också gått några kurser i norska och lagt märke till att norskan har mycket gemensamt med terjärvidialekten. Speciellt det norska språk som talas i Nordnorge påminner mera om terjärvidialekten än standardsvenskan.

4.2.1 När används dialekt?

Bland dem som har besvarat mina frågor om dialektanvändning finns personer som kommer från tvåspråkiga hem där pappan i familjen talar sin svenska dialekt och mamman i familjen talar finska. I sådana fall kan det vara svårt att anknyta standardsvenskan till det dagliga livet.

Småböndersborna använder sin dialekt flitigt. Det som bör noteras i det här skedet av undersökningen, är att hälften av dem som jag intervjuade, påpekade att de talar småböndersdialekt, inte terjärvidialekt. Jag har trots detta betraktat dialekthelheten som en dialekt för sig och inte avskilt småböndersdialekten, trots vissa skillnader (se 3.1.2).

Alla 20 informanter använder dialekten minst dagligen och vissa talar inte alls standardsvenska, utan tar hellre till finska, ifall de inte blir förstådda på sin dialekt. Mera än hälften, det vill säga 11 av 20 (55 %), talar dialekt hela tiden och flera av dem anser att de klarar sig bra med enbart dialekten. Vissa undantag kan dock beaktas. De återstående 9 av 20 (45 %) använder sin dialekt dagligen, men inte hela tiden.

Enligt den undersökning som jag har gjort är det alltså mera än hälften av småböndersborna som talar dialekt så gott som hela tiden, några av dessa påpekade dock att de ibland talar standardspråk. Två av dem som talar dialekt dagligen påpekade att de använder även finska. En av dem som besvarade frågeenkäterna berättade att det är i skolan och när man umgås med kamraterna som man kommer i kontakt med terjärvidialekten, annars talar personen i fråga finska i många situationer, trots att hon går i en svenskspråkig skola.

Det finns olika sammanhang för språkanvändning. Småböndersborna tycker om sin dialekt och många av dem som besvarade mina frågor om dialektanvändning påpekade att de inte vill eller kan använda standardsvenska. Ibland kan samtalspartnern ha en stor inverkan på vad man använder för språk. Språkbruket varierar beroende på sändarens och mottagarens bakgrund.

Det finns många olika dialekter och dialektvarieteter i Österbotten och därför råkar man ofta ut för folk som talar någon annan dialekt än terjärvidialekt. I sådana fall talar 19 av 20 (95 %) småböndersbor dialekt. Endast 1 av 20 (5 %) vill hellre tala standardsvenska med en person som talar en annan dialekt än terjärvidialekt. I vissa fall talar småböndersborna en blandning av dialekt och standardsvenska. Ibland ändrar en dialektanvändare sitt språk omedvetet för att underlätta kommunikationssituationen.

Småböndersborna använder sin dialekt i många olika situationer och flera av dem påpekar att de inte kan någonting annat än sin dialekt. Det intressanta i det här fallet är att veta *när dialektanvändarna absolut inte skulle tala dialekt*. Jag diskuterade frågan med de tjugo

småböndersbor som besvarade enkäterna och svaren blev olika. För att få en överblick över de svar som frågan gav, har jag delat in svaren i tre grupper, ur vilka den gemensamma tanken bakom dialektanvändningen framgår på liknande sätt. Dessutom har jag plockat ut de mest representativa svaren för alla dessa tre grupper.

Exempel 1

- a) Om jag talar med någon och vet eller märker att han inte förstår min dialekt, talar jag inte dialekt. Inte heller om jag talar med någon som talar rikssvenska.
- b) Jag skulle inte använda dialekt om jag talar med någon med högre utbildning. Ett exempel på en situation där jag inte skulle använda dialekt, är när jag talar med en präst.
- c) Jag tycker att dialekten är ett bra språk. Den går alltid att använda. Överallt.

De flesta småböndersbor, det vill säga 13 av 20 (65 %), svarade att de tar hänsyn till samtalspartnern och ser till att göra sig förstådda i olika situationer. De talar huvudsakligen sin dialekt, men ifall de är medvetna om att de inte blir förstådda ifall de använder sin dialekt talar de "renare svenska" eller standardsvenska, eller tar bort de grävsta dialektorden och anpassar dialekten så att den blir lättare att förstå.

Vissa anser att man borde använda standardspråket vid institutionella samtal och överlag vid samtal med högt utbildade personer. Närmare sagt tycker 4 av 20 (20 %) att om de klassar ett samtal som viktigt, vill de använda standardsvenska (se 1b). De äldre tycker att man visar respekt genom att tala standardsvenska, medan de yngre tycker att standardsvenskan har högre status.

En del av småböndersborna håller hårt fast vid sin dialekt och påpekar att dialekten är det enda språket som de vill använda (se 1c). Av dem som jag intervjuade, svarade 3 av 20 (15 %) att de använder enbart dialekt om de talar svenska.

En dialekttalares val beror till stor del på hans egna värderingar. Ofta händer det sig dock att småböndersborna anpassar sitt språkbruk enligt situation och inte genom medvetna val som styrs av egna tankar. Dialekt kan talas på olika situationer, bara man ser till att bli förstådd. Trots att småböndersborna vill bevara sin dialekt betyder det inte att de vill hänsynslöst använda det i alla sammanhang, tvärtemot ger informanterna en uppfattning om liberala värderingar. Språkvalet styrs av flera samverkande faktorer, inte enbart den egna uppfattningen.

4.2.2 Dialekt som modersmål

I byn Småbönders har de flesta svenska som modersmål, men eftersom dialekten i byn är så stark, ville jag även forska i hur folk känner för sin dialekt. Folk anser sig ha sin dialekt som sitt modersmål. Närmare sagt är det 19 av 20 (95 %) av dem som bor i byn som tycker att deras dialekt kan kallas för ett modersmål, trots att det i alla officiella papper står att deras modersmål är svenska. Småböndersborna kommenterade sina svar på olika sätt.

De som ansåg dialekten vara ett modersmål påpekade att de nog använder även standardsvenska, beroende på situationen. Folk påpekade också att de har lärt sig dialekt sedan de var små och kan inte tala standardsvenska lika bra som dialekt och i vissa fall tyckte några småböndersbor att de inte kan någonting annat än dialekt och de vill inte tala standardspråk, utan tar hellre till finska om de blir tvungna att tala någonting annat än sin dialekt.

Det är förståeligt att småböndersborna uppfattar sin dialekt som sitt modersmål, eftersom de kommer i kontakt med enbart dialekten nästan varje dag. Det muntliga modersmålet är

dialekten, men när det handlar om skriftliga traditioner kommer standardsvenskan med i bilden.

Av dem som besvarade frågorna svarade 19 av 20 (95 %) att de för det mesta talar dialekt när de talar svenska, en av dem påpekade att när han åker till en stad talar han standardsvenska. Bara 1 av 20 (5 %) svarade att om han talar svenska så talar han standardsvenska, inte dialekt. Personen i fråga använder dialekten endast vid lämpliga tillfällen och med folk som har samma dialekt som han själv.

Alla som jag intervjuade svarade att de talar dialekt med alla som kan terjärvidialekt och talar det. Bland dem som svarade fanns det även personer som tyckte att det inte alltid är bra att ha en stark dialekt och att man borde se till att behärska även standardspråket. Alltså i motsats till dem som var väldigt nöjda över sin dialekt och ville hävda att dialekten kan räknas som deras modersmål, fanns det även starka åsikter om att standardsvenskan bör vårdas. De som var av den åsikten tyckte att vi måste ha ett gemensamt språk att kommunicera med och inte bara tala olika dialekter. Det finns alltid en större risk för missförstånd när folk talar olika dialekter och överlag försvåras kommunikationssituationen betydligt, svarade de som var oroliga över dialekttalarnas brister i standardspråket. Trots detta vill de själv använda dialekten så mycket det går.

4.2.3 Dialekttalarnas attityder

Hur vi talar säger en del om vår identitet. Av vårt språk kan man avgöra varifrån vi kommer och dialekten eller accenten gör att det går att bestämma vårt ursprung ännu närmare. Men eftersom det i svenskan finns ett standardspråk som förhåller sig som ett alternativ till de svenska dialekterna, kan dialekttalarna själv bestämma när och på vilket sätt de använder sin dialekt. Valet påverkas bland annat av samhället och dialekttalarens egna attityder.

Bland dem som deltog i min undersökning finns det personer som inte talar dialekt någon annanstans än inom hembyn. Det finns också de som använder dialekt inom hela dialektområdet och ytterligare finns det personer som talar sin dialekt med alla andra som talar dialekt, oavsett vilken svensk dialekt samtalspartnern har. I undersökningen deltog även personer som inte skulle kunna tänka sig att använda dialekt i institutionella sammanhang (se 4.2. sida 42).

Dels är det kunskapen som är avgörande när dialekttalarna väljer mellan standardspråket och dialekten. Vissa dialekttalare känner sig mycket säkrare och naturligare när de talar ett språk som de behärskar och eftersom alla inte har lika goda kunskaper i standardspråket, väljer de som anser sig behärska dialekten bättre att tala sin dialekt. I sådana fall spelar mottagarens samhällliga roll eller språkvarietet ingen skillnad för dialekttalaren. Men för mottagaren kan skillnaden vara stor.

Om terjärvdialekten skulle avvika från standardspråket endast på vissa nivåer, kunde den vara enklare att förstå och då skulle de som talar standardspråket inte märka av olikheterna i den mån som nu. Det kunde nästan ses som en regel att de språk som har skrivregler och framförallt ett skriftspråk, ses som de enda äkta och genuina språken. Dialekterna kommer vid sidan om standardspråket och många som talar standardspråk anser sig vara högre upp i samhällsklasserna än dialekttalarna, medan en del av dialekttalarna tycker att deras dialekt är en rikedom.

Exemplet på följande sida belyser den attityd som vissa bybor har mot sin dialekt och dialektanvändningen (jämför också med exempel 1c sida 46). I exempel 2 har informanterna svarat på frågan *När skulle du inte använda din dialekt.*

Exempel 2

- a) Jag använder alltid dialekt, utan undantag.
- b) Jag talar alltid dialekt när jag talar svenska.

Av exemplet framgår starka attityder till dialekten. Både i 2a och 2b vill den som besvarat frågan påpeka att han håller sig strikt till dialekten, utan undantag. I exempel 2a är det en kvinna från åldersgruppen 41–60 år som svarade och i exempel 2b en man som är under 25 år gammal. Jag ville ta med dessa två exempel eftersom det framgår ur dem att inte ålder eller kön har någon större roll när det gäller attityder till dialekten.

Det kan diskuteras om det verkligen går att tala terjärvdialekt överallt och dessutom bli förstådd. Exempel 2 väcker tankar kring den starka viljan att bevara dialekten. Bland dem som deltog i min undersökning finns ytterligare en man som är under 25 år som svarade på liknande sätt som mannen i 2b, men personen i fråga påpekar att han inte talar dialekt ifall samtalspartnern talar ett annat språk, till exempel finska. En man i åldersgruppen 41–60 år svarade att han tycker att dialekten är ett bra språk och han tycker att den går att använda alltid. Även det svaret går i samma spår som svaren i exempel 2.

De allra flesta, det vill säga 12 av 20, av dem som besvarat frågan om när de inte skulle använda sin dialekt, säger att de vill bli förstådda. Dessa personer anpassar dialekten vid behov och tar hänsyn till samtalspartnern genom att se till att kommunikationen inte störs av dialekten.

4.2.4 Samhällsklasserna

Standardspråket uppfattas ofta som ett språk med högre status än dialekter. Äldre personer brukar försvara sitt språkval med att de har blivit sagda sedan de var små att de bör tala vårdat med högt utbildade personer. Enligt de resultat som min undersökning gav är det

inte enbart äldre personer som vill visa respekt gentemot högt utbildade personer genom att tala standardspråk. I ett tidigare skede tog jag upp benämningarna *högspråk* och *högsvenska* (se 3.1.1), vilka kan nämnas även i det här sammanhanget. Småbödersborna brukar säga att de talar högsvenska när de använder sitt standardspråk. Termen i sig syftar på att det handlar om ett språk som har högt status.

Följande exempel på svar belyser småbödersbornas uppfattning om hur standardspråk och dialekt borde anpassas till språksituationen. Även i exempel 3 är svaren från den fråga som reder ut när dialekttalaren inte skulle använda dialekt.

Exempel 3

- a) Om man talar med någon med högre utbildning. Ett exempel på en situation där jag inte skulle använda dialekt är när jag talar med en präst.
- b) Med äldre eller högt utbildade.
- c) När jag talar med någon "viktigare" till exempel skoldirektören, talar jag inte dialekt. Inte heller om jag talar finska.
- d) Om det handlar om någonting rättsligt eller så...

I exempel 3a och b är de som besvarade frågan kvinnor, båda över 60 år gamla. I exempel 3c är den som svarade en kvinna som är under 25 år och i exempel 3d är den som svarade en man som är över 60 år. Sammanhangen styr dialektanvändningen i hög grad. För dialekttalare känns det formellt att använda vardat språk eller standardspråk vid institutionella sammanhang eller när de talar med någon som har en hög utbildning. Från exempel 3d framgår även att dialekttalarna vill ge en god bild av sig själv vid viktiga tillfällen.

Av egen erfarenhet har jag märkt att man som dialekttalare betraktas ofta som mindre värd. I större grupper där andra talar standardspråket tas en dialekttalare inte i beaktande i samma mån som en som talar standardspråk. För att få en uppfattning om hur man betraktas som dialekttalare vill jag i det här sammanhanget ta upp det som en av mina informanter berättade. Personen i fråga är en kvinna som är under 25 år gammal och studerar på annan ort för tillfället.

Informanten berättar att hon kommer dagligen i kontakt med personer som inte talar någon specifik språkvariant, utan ett stadsmål som snarare liknar standardspråket. Hon har lagt märke till att om hon säger något på sin dialekt blir hon ofta ignorerad. Hon säger också att det händer sig att när de som inte har någon dialekt själv har kommit underfund med att hon har en stark dialekt betraktas hon på ett annat sätt.

Först trodde informanten i fråga att folk inte förstod hennes dialekt och betraktade henne därför på annat sätt, men efter ett tag visade det sig att de inte brydde sig alls om det hon sade ifall hon talade dialekt. I vissa fall hjälpte det inte att hon bytte till standardsvenska, eftersom hon blev stämplad för sin dialektala identitet. Informanten berättar att hon har med tiden börjat tala allt mer standardspråk, eftersom hon tas i beaktande på ett helt annat sätt då.

Exemplet som jag tar upp här är bara en orsak till varför dialekttalare vill byta till standardspråket utanför dialektområdet. Man betraktas helt enkelt inte på samma sätt och kommunikationssituationen försvåras, ifall den ena parten använder en dialekt och den andra parten behärskar enbart standardspråket. Terjärvdialekten avviker mycket från standardspråket och därför placerar sig de som talar terjärvdialekt lågt nere på den sociala skalan. Utanför dialektområdets gränser finns ett samhälle där språkets variationer inte alltid betraktas som någonting positivt.

Frågorna kring dialektens status i samhället kan betraktas från flera olika synpunkter. Därför är det också svårt att få något allmänt svar på dessa frågor. Logiskt sett är det ändå standardspråket som har naturligt högre status än dialekterna, eftersom standardspråket är allas gemensamma språk med en skriftlig tradition och normer. Det är dock viktigt att dialekttalarna håller fast vid sin dialekt. Annars försvinner den helt.

4.3 Att skriva på dialekt

Det är en konst i sig att kunna skriva på dialekt, eftersom det inte finns några skrivregler för dialekter. Det är dock bra att människor överlag vågar pröva på att skriva dialekt, så att dialekten kan föras vidare även i skriftligt format och så att man i framtiden kan se hur dialekten har utvecklats. I många fall är dialekten snarare en muntlig tradition än en skriftlig, men så är det inte med dialekten i Småbönders. Speciellt ungdomsföreningarna inom Terjärvområdet är aktiva med att skriva på dialekt i samband med olika tillställningar såsom revyer. Alla skriver dialekten på sitt sätt, det vill säga som de tycker att den borde skrivas. Ifall han som läser något som är skrivet på dialekt själv också behärskar dialekten har han oftast inte svårt att tyda texten. Den muntliga traditionen är ändå viktigare än den skriftliga, eftersom det enda sättet att lära sig tala dialekten i sin helhet är via talet.

För att bilda en uppfattning om hur dialektanvändandet i skrivna texter går ihop med praktiken, har jag frågat mina informanter om deras erfarenheter i att skriva på dialekt. Jag kommer att först att koncentrera mig på *om* och *hur ofta* folk skriver på dialekt och sedan fortsätter jag med att se på *vad* de skriver om de skriver på dialekt.

Ingen av dem som besvarade frågan *Hur ofta skriver du på dialekt* svarade att de skriver hela tiden på dialekt men 6 av 20 (30 %) svarade att de använder dialekten dagligen i skrift och 1 av 20 (5 %) svarade att han skriver alltid på dialekt när han har möjlighet till det, 5 av 20 (25 %) svarade att de skriver ibland på dialekt och 3 av 20 (15 %) svarade att de skriver

mera sällan på dialekt. De resterande 5 av 20 (25 %) svarade att de inte skriver på dialekt. Jag frågade ytterligare varför de inte skriver på dialekt och fick olika svar på min fråga. En av dem svarade att dialekten inte är ett skriftspråk, en annan svarade att han skriver hellre på finska än på dialekt, den tredje ansåg sig inte kunna läsa skriven dialekt och allra minst skriva på dialekt, den fjärde sade att han nog använder dialekt i exempel, men inte annars och den femte sade att det är för svårt att skriva på dialekt.

Ofta kommenterade småbönderborna att de skriver hellre på finska än på dialekt. Jag antar att de som sade så tycker att det är för svårt att skriva på dialekt och att det för dem är enklare att skriva på finska.

Bland dem som besvarade frågan fanns även de, som tycker att det i vissa fall lämpar sig bra att använda dialekt i skrift. Av följande tabell framgår hur vanligt det är att skriva på dialekt i Småbönders.

Tabell 2. Dialektanvändningen i samband med skrivna texter

	SMS	Brev	E-post	Blogg	Inköpslista	Verser	Annat
Under 25	5/5 (100 %)	-----	4/5 (80 %)	3/5 (60 %)	4/5 (80 %)	4/5 (80 %)	3/5 (60 %)
25–40	5/5 (100 %)	-----	4/5 (80 %)	2/5 (40 %)	4/5 (80 %)	4/5 (80 %)	2/5 (40 %)
41–60	2/5 (40 %)	-----	-----	-----	3/5 (60 %)	2/5 (40 %)	1/5 (20 %)
Över 60	1/5 (20 %)	1/5 (20 %)	-----	-----	2/5 (40 %)	3/5 (60 %)	2/5 (40 %)
Totalt	13/20 (65 %)	1/20 (5 %)	8/20 (40 %)	5/20 (25 %)	13/20 (65 %)	13/20 (65 %)	8/20 (40 %)

Av tabell 2 framgår att dialektanvändningen i skrivna texter är vanligt bland småbönderborna. Alla (5 av 5 eller 100 %) ungdomar som är under 25 år använder sin dialekt när de skickar textmeddelanden (SMS). Samma gäller de som är 25–40 år, medan 2

av 5 (40 %) av 41–60-åringarna skriver sina textmeddelanden på dialekt, och endast 1 av 5 (20 %) av dem som är över 60 år. Man bör dock beakta de olika åldersgruppernas vanor, vad som gäller överlag. Det faller sig naturligare för yngre personer att använda till exempel textmeddelanden som kommunikationsmedel, medan äldre personer hellre ringer.

Det har blivit allt ovanligare med brev och de flesta som svarade på mina frågor påpekade att de aldrig skriver brev. Endast 20 % av dem som är över 60 år svarade att de skriver brev på sin dialekt. E-post har däremot blivit allt vanligare och speciellt ungdomarna och yngre vuxna, det vill säga de som är under 41 år gamla, skriver ibland e-post på sin dialekt. De som är äldre än 40 år påpekade att de vill inte använda dialekten i e-post, utan föredrar att skriva som de har blivit lärda i skolan.

Av ungdomarna under 25 år är det 3 av 5 (60 %) som bloggar på dialekt. Ungdomarna anser dialekten vara en viktig del av det som de är och vill därför använda den när de bloggar offentligt på Internet. Även av 25–40-åringarna är det 2 av 5 (40 %) som bloggar på sin dialekt. I de äldre åldersklasserna finns det ingen som bloggar.

Jag frågade småbönderborna vad de använder för språk när de skriver en inköpslista. Så många som 4 av 5 (80 %) av dem som är under 25 år och lika många av dem som är 25–40 år svarade att de använder sin dialekt när de skriver en inköpslista eller kortare verser. Av dem som är 41–60 år använder 2 av 5 (40 %) sin dialekt till att skriva inköpslistor och av dem som är över 60 år skriver 3 av 5 (60 %) sina inköpslistor på dialekt. I åldersgruppen 41–60 år skriver 2 av 5 (40 %) verser på dialekt, medan motsvarande siffra bland dem som är över 60 år är 3 av 5 (60 %).

Med den sista kolumnen ”annat” syftar jag på allt utöver de andra alternativen som finns med i tabell 2. Av dem som är under 25 år använder 3 av 5 (60 %) dialekten till någonting annat än de alternativ som man fick välja mellan. Två av dessa tre svarade att de är med

och skriver revyn i Småbönders och den skrivs på dialekt och en svarade att han använder sin dialekt i diskussioner på Internet.

Av dem som är 25–40 år, svarade 2 av 5 (40 %) att de skriver sketcher till revyerna. En person från åldersgruppen 41–60 år, det vill säga 1 av 5 (20 %) använder sin dialekt till att skriva information i sitt arbete, personen i fråga är pälsfarmare. Av dem som är över 60 år svarade 2 av 5 (40 %) att de använder sin dialekt till någonting annat än de alternativ som fanns att välja mellan. En av dem har skrivit kåserier på dialekt och en annan sade att han använder dialekt i skrivna texter endast när han vill ge exempel på hur dialekten ser ut.

Enligt dessa resultat kan man dra slutsatsen att småböndersborna skriver en hel del på dialekt. Småböndersborna vill uttrycka sin identitet både muntligt och skriftligt med hjälp av dialekten. Det som förvånade mig mest är resultaten på hur många som använder sin dialekt när de skriver e-post. Min uppfattning om e-post är att det kan jämföras med brev och oftast lämpar det sig bäst att använda ett språk som inte tyds fel i brev, eftersom det handlar om kommunikation där mottagaren inte kan ge respons på samma sätt som i ett samtal. På samma gång är resultaten förståeliga, eftersom det förefaller vara vanligt att skriva textmeddelanden på dialekt och utvecklingen lutar mot en framtid där man kan uttrycka sig genom olika språk, språkvarieteter och så kallade *smilisar*. Det finns trots detta en del småböndersbor som svarade att de inte kan skriva eller läsa dialekt och därför kan man fråga sig att hur någon som inte kan dialekten i fråga förstår en text som är skriven på terjärvdialekt.

4.4 Dialekten och dialektanvändningen i praktiken

På basis av alla frågor som jag har ställt i enkäten har jag försökt att få en uppfattning om hur dialekten används och vad den betyder för dialekttalarna. I kapitel 4.2.3 diskuteras dialekttalarnas attityder. I följande text vill jag redogöra för småböndersbornas tankar kring

dialekten. Alla som besvarade min undersökning fick en chans att berätta fritt om deras egna erfarenheter om hur det är att vara dialekttalare. Dessutom gav jag dem som svarade ordet och har på basis av de svar som jag fick gjort ett sammandrag som jag vill presentera genom att klassa in svaren enligt ålder på dem som svarade.

De som är under 25 år har mycket olika uppfattningar om sin dialekt. En av dem som besvarade frågan ville lyfta fram finskans betydelse i byn Småbönders. Personen i fråga säger att han brukar använda finska ord ifall han inte kommer på den svenska motsvarigheten och blir trots detta välförstådd för det mesta. Personen i fråga berättar också att många av hans vänner talar finska och att han har lagt märke till att yngre dialekttalare använder mera finska inslag än äldre dialekttalare. En annan person från åldersgruppen under 25 år sade att han tycker att det är både finskan och engelskan som blandas in i talet allt mer. Enligt honom utvecklas dialekten hela tiden och ibland dyker även gamla och bortglömda ord upp.

Revyerna är viktiga med tanke på bevarandet av dialekten. Ungdomarna har även noterat att personer som själv har en dialekt har lättare att förstå andras dialekter. De som är under 25 år märker ingen större skillnad mellan åldersgrupperna när det handlar om förändringar i dialekten och de är alla överens om att dialekten lever vidare.

I åldersgruppen 25–40 år är man orolig över dialektens framtid. Alla från åldersgruppen har lagt märke till att det har skett en del förändringar i dialekten, enligt vissa talar yngre mindre dialekt och äldre personer i sin tur talar renare dialekt och behärskar sin dialekt bättre i fråga om ordförråd och uttal. En av dem som besvarade frågan tycker att dialekten används för lite och utvecklingen gynnar inte dialektens möjligheter att leva vidare, medan en annan är orolig över hur man skall få barnen att tala standardsvenska istället för dialekt i skolan. Slutligen är alla i åldersgruppen 25–40 år av den åsikten att dialekten kommer att leva vidare i någon form, trots att ändringar sker med åren.

I åldersgruppen 40–60 år finns flera olika tankar kring dialekten. En av dem som besvarade frågan är säker på att både det svenska språket och de svenska dialekterna kommer att försvinna från Finland, medan en annan har konstaterat att dialekten högst troligt lever vidare, oberoende av de förändringar som sker. I den här åldersgruppen påpekar två personer att byn Småbönders har en helt egen dialekt som inte ens alla terjärvbor förstår och dessutom finns det olika sätt att uttala dialektord, beroende på från vilken gårdsgrupp man kommer. Två från den här åldersgruppen har lagt märke till att deras dialekt liknar den språkvarietet som talas i norra Norge och i norra Sverige. De berättar också att de har talat sin egen dialekt i Norge och blivit välförstådda av norrmän.

Den äldsta åldersgruppen, det vill säga personer över 60 år, torde vara de som talar den renaste och äktaste dialekten om man tänker på vad folk hittills har svarat. En person av dem som är över 60 år tycker att dialekten inte har ändrats så mycket, utan både unga och gamla talar på samma sätt. Enligt en annan person har dialekten försvenskats, med det menar han att dialektord har fallit bort och gamla uttryck har blivit bortglömda, dessutom har grövre dialektord "förfinats". I den här åldersgruppen är alla som besvarade frågan överens om att dialekten lever vidare. En av dem som svarade på frågan sade att han tycker inte att det går att berätta en berättelse eller en vits på annat sätt än på ren dialekt, annars försvinner det roliga ur den.

De som är i åldersgruppen 25–40 år oroar sig över dialektens utveckling och användning. Oron riktas speciellt till barnen som de framtida språkanvändarna. Det är vanligt att barnen i Småbönders talar dialekt sinsemellan i skolan och ofta glömmar de bort att byta till standardspråket på lektionstid. Lektionerna är i vissa fall de enda tillfällena där skolbarnen uppmanas att använda standardspråket under sin uppväxttid och därför är föräldrar nervösa över att barnen inte får tillräckligt goda kunskaper i standardspråket. På samma gång finns det i den här åldersgruppen personer som tycker att dialekten inte har en så ljus framtid.

De som har barn anser att det är bäst för barnens framtid att behärska standardspråket och de som inte har barn tycker att dialekttalare borde uppmanas till att använda sin dialekt allt mer för att få igång en önskad utveckling. Dessa två uppfattningar strider på ett sätt mot varandra. Den utveckling som sker inom dialekten och dialektanvändningen fortskrider dock inte så snabbt att en generation skulle förändra hela utvecklingen. Folk i åldern 25–40 år har märkt att en förändring är på gång, alltså kan det betyda att dialektanvändningen och tankarna kring dialekten ändras under två generationers tid så mycket att en utveckling är påtaglig och kan betraktas av dem som befinner sig åldersmässigt mitt i utvecklingsmönstret.

De som är över 60 år betonar att dialekten är någonting viktigt som bör bevaras. Enligt resultat i tidigare undersökningar ändras ordförrådet inom dialekten och äldre personer använder ett mångsidigare ordförråd än yngre dialekttalare, som tar intryck från standardspråket, andra svenska dialekter och andra språk. Flera av dem som är under 25 år påpekar att speciellt finskan blandas in i det talade språket allt mer. Detta är en förståelig utveckling, eftersom många av dem som är under 25 år gamla har finska mammor. Dessutom kan dessa personer ha finska mor- eller farföräldrar. Småböndersborna behärskar det finska språket bra, tack vare alla som flyttat in från de omringande finska orterna.

Enligt min egen uppfattning och egna erfarenheter stör inte finskan dialektanvändningen så mycket som den försvårar inläringen av standardsvenskan. Många småböndersbor talar finska bättre än svenska, trots att deras modersmål är svenska. Dialekten är så stark att den kommer som småböndersbornas första språk och andraspråket blir då endera standardsvenskan eller finskan, beroende på uppväxttidens språk och det språk som dialekttalarna kommer i kontakt med mest.

4.5 Dialektens framtid och utveckling

Alla som deltog i min undersökning svarade att de tror att dialekten kommer att leva vidare i någon mån. Vissa var aningen osäkra på hela finlandssvenskans framtid och sade därför att de kan tänka sig att landet förfinskas småningom. Förfinsknigen är visserligen påtaglig, men för dialekternas del är det inte finskan som i första hand är den faktor som utgör det största hotet, utan snarare de domänförluster som uppstår när samhället ändras. Inom jordbruket har teknologin förbättrats avsevärt inom en kort tid och därmed har också jordbrukssysslorna blivit annorlunda.

Två av dem som är under 25 år gamla påpekade att det finns en hel del ord i dialekten som de inte förstår helt. Även i de andra åldersgrupperna har folk lagt märke till en språklig utveckling som sker i sakta mak. En kvinnlig informant som hör till åldersgruppen 41–60 år berättar att hennes barn talar en mera finsk variant av dialekten än hon och hennes man, som båda är hemma från Småbönders och talar dialekt i de flesta sammanhang. I den äldsta åldersgruppen hade ingen lagt märke till några större skillnader. Detta tyder på att utvecklingen sker väldigt långsamt och det är enklare att lägga märke till den ifall man befinner sig mitt i en förändring.

Trots att dialekten lever vidare och utvecklas och förändras betyder det inte att den håller på att försvinna. Det är helt naturligt att språk utvecklas och ifall ett språk kan utvecklas har den goda förutsättningar att leva vidare. Terjärvdialekten befinner sig fortfarande en lång väg från standardspråket men den står på stabil grund. Dialekten påverkas hela tiden av utvecklingen och det återstår att se hur fort förändringarna inom dialekten sker i framtiden.

Det avgörande för dialektens framtid ligger sida vid sida med byns framtid. Så länge det finns tillräckligt med arbete inom byn, är dialektens framtid försäkrad. Men när byn slutar att intressera och folk väljer att söka sig bort från Småbönders kan också dialektens framtid ifrågasättas. Byn borde alltså se till att utvecklas i samma takt som samhället för att hålla

intresset på god nivå. Detta i sin tur kräver en hel del planerande och olika sätt att engagera byborna. Byns motto har under en längre tid varit att hålla Småbönders vid liv och det har man lyckats med bra. Det återstår att se hur framtiden ser ut för byns del och hur utvecklingen påverkar dialekten i byn.

5 SLUTDISKUSSION

Språk förändras hela tiden och det märker man bra ifall man befinner sig mitt i förändringarna. Likaså sker förändringar inom de olika språkvarieteterna. I fråga om dialekten är det inte bara ordförrådet, utan även domänerna för dialektanvändning som ändras. Den förändring som sker är pågående och sker inte under en natt.

I min undersökning har jag delat in informanterna i grupper enligt kön och ålder. Resultaten visar att åldern inte har någon större betydelse i attitydsammanhang, men det finns en del undantag där åldersgrupperna har olika uppfattningar om när det är lämpligt att tala dialekt och när man borde ta till standardspråket. Enligt de resultat som min undersökning gav, betonar äldre dialekttalare att de vill använda högspråket, det vill säga standardsvenskan, i institutionella sammanhang, såsom läkarbesök och samtal med myndigheterna. Ungdomarna strävar däremot till att använda sin dialekt hela tiden, oberoende av situationen.

Män och kvinnor talar samma språk och i stort sett har de samma tankar om sin dialekt. Några större könsskillnader mellan dialekttalarna har alltså inte uppstått. Detta torde bero på att hemspråket alltid har varit dialekt i de flesta jordbrukarfamiljer inom byn. Dialekten uppehålls av både kvinnor och män, unga och gamla.

Dialekten kan förknippas med jordbruket, som har under en längre tid varit den huvudsakliga näringsgrenen i byn Småbönders och därmed även centralt som domän för dialektanvändningen. Under de senaste åren har jordbruket moderniserats och ordförrådet och språkanvändningen i samband med jordbrukssysslorna har förändrats. Yrkeskategorierna utanför jordbruket har blivit allt populärare bland unga, eftersom det inte lönar sig med småbruk längre och alla har inte förutsättningar eller intresse för att bli storbönder. Denna utveckling sker snabbt och kan leda till domänförluster.

Ungdomsverksamheten utgör en betydande del av dialektanvändningen. Genom revyerna får dialekttalarna en möjlighet att presentera sin dialekt och byns händelser för en större publik, som består av andra än bara bybor. I revyerna präglas humorn i sketcherna av den säregna dialekten och revysamarbetet i sig stärker bygemenskapen. Revyverksamheten utgör en viktig domän för dialekten i byn Småbönders och eftersom dialekten och bygemenskapen har en central roll inom revyväsendet uppmuntras även de yngre generationerna till att fortsätta revytraditionen.

På grund av byns läge kommer byborna ofta i kontakt med finskan. Många av familjerna i Småbönders är tvåspråkiga och därmed infaller det naturligt att använda finska när man rör sig inom de omgivande finska kommunernas gränser. Överlag fungerar det bra att gå över språkgränserna, eftersom de flesta småböndersbor har goda kunskaper i finska, därför påpekade många av dem som deltog i undersökningen att de talar hellre finska än svenska. Tvåspråkiga familjers barn talar ofta finska sinsemellan. Det finns en möjlighet att finskan tar över terjärvidialektens domäner i en viss mån, men än så länge har dialekten behållit sin ställning.

Förändringarna i utvecklingen är påtagliga. De som befinner sig i de mittersta åldersgrupperna, det vill säga de som är 25–60 år gamla, är oroliga över dialektens framtid och på samma gång är de osäkra över vad som är det viktigaste språket att kunna. Föräldrar oroar sig över att barnen inte behärskar standardspråket tillräckligt bra. Trots alla spekulationer, verkar det som om den yngre generationen kommer i flera fall i kontakt med standardspråket i ett tidigare skede än den äldre generationen under sin språkinlärningstid. Dessutom har vardagen i byn Småbönders förändrats och barnen kommer i kontakt med standardspråket på flera olika sätt. Medierna spelar en viktig roll under barnens uppväxttid och nuförtiden är det vanligare med daghem än under de äldre generationernas tid. Innan skolstarten förbereds barnen av förskolan, där de också kommer i kontakt med standardspråket.

I Småbönders är det inte enbart dialekten som gör att folket håller ihop. Genom att ta en snabb blick över släktnamnen i byn, märker man att det finns vissa släktnamn som lever vidare och största delen av byborna kan delas in enligt dessa namn. Många småböndersbor heter Furu, Vidjeskog, Vistbacka, Storbacka eller Svartsjö. Alla är dock inte släkt med varandra. För många bybor betyder förfäders jord så mycket att de inte vill bo någon annanstans. Den mark som de nuvarande byborna äger, odlar, bor på, är ett arv som uppskattas högt. Likaså är den dialekt som byborna kommit i kontakt med sedan barn ett arv som används vårdas och bevaras.

Slutligen är småböndersborna måna om sin dialekt. Både unga och gamla anser att terjärvidialekten är deras inofficiella modersmål och de vill bevara sitt språk så länge det är möjligt. Alla som deltog i undersökningen tycker att dialekten skapar en gemenskaps känsla. Språk och kultur går hand i hand och man kan säga att i byn Småbönders har man en egen kultur. Småbönders har inte den kultur som finlandssvenskarna på kusten och inte heller en likadan kultur som det finsktalande folket överlag.

Trots att småböndersborna är stolta över sin dialekt, visar de hänsyn till samtalspartnern genom att tala ett mer vårdat språk ifall de märker att de inte blir förstådda på sin dialekt. Byborna är medvetna om att de isoleras helt ifall de är för stolta över sin dialekt och därför fungerar dialektanvändningen i praktiken smidigt och utan större problem.

Framtiden för terjärvidialekten ser ljus ut. Den positiva attityden och strävan att bevara, men ändå hållas med i utvecklingen, har belönats och terjärvidialekten lever på en stark grund. För småböndersborna är dialekten både ett kulturarv och en identitetsmarkör.

LITTERATUR

- Baker, Colin (2006). *Foundation of Bilingual Education and Bilingualism*. 3. upplagan. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bra böckers lexikon (1984). *DICO ELIO*. Höganäs: Bokförlaget bra böcker Ab.
- Bright, W., Ramanujan, A.K. (1972). *Sociolinguistic Variation and Language Change. Sociolinguistics*. Storbritannien: Penguin Education.
- Broo, Roger (1978). Finlandssvenskarna - ett helt vanligt folk. *Finlandssvenskan*. Fakta och debatt. Borgå: Söderströms & C: O förlags Ab.
- Brunell, Viking (1983). *Dialekt, tvåspråkighet och modersmålsundervisning i den Finlandssvenska grundskolan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Chambers J.K. and Peter Trudgill (1997). *Dialectology*. 2. upplagan Cambridge: University Press.
- Edlund, Lars-Erik, Hene, Birgitta (1992). *Lånord i svenskan*. Om språkförändringar i tid och rum. Stockholm: Förlags Ab Wiken.
- Einarsson, Jan (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- FOCIS (2008). Svenska dialekter I Finland. Citerat 7.1.2008: <http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=161>
- Goodenough, Ward H. (1981). *Culture, language and society*. Menlo Park (CA): The Benjamin/Cummings Publishing Company.
- Granvik, Erik (1961). *Skolväsendet i Terjärv intill 1960*. Gamlakarleby: Ab Österbottens tryckeri.
- Hansén, Sven-Erik (1986). Modersmålsundervisningen i folkskolan - några drag i den finlandssvenska folkskolans modersmålsundervisning 1866–1925. I: *Boken om vårt modersmål*. Lovisa: Söderström & C: O Förlags Ab.
- Holmes, Janet and J.B. Pride (1972). *Sociolinguistics*. Australia: Penguin books.
- Huldén, Lars och Ivars, Ann-Marie (2002). *När kom svenskarna till Finland?* Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

- Ivars, Ann-Marie (1986). *Från Österbotten till Sörmland*. Ekenäs: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Keski-Pohjanmaa (2009). *Keski-pohjanmaalle on helppo tulla*. Citerat 14.1.2009: http://www.keski-pohjanmaa.fi/nyt/tiedostot/kartta_tietoa_maakunnasta.jpg
- Kronoby kommun (2007). *Fakta om Kronoby kommun*. Citerat 1.10.2007: <http://www.kronoby.fi/default.asp?id=kommunen-sv>.
- Kronoby kommun (2007). *Historik*. Citerat 1.10.2007: <http://www.kronoby.fi/default.asp?id=ydzxlywekz5>.
- Laurén, Ulla (1986). Tvåspråkiga barn i svensk skola - och deras språkbehärskning. I: *Boken om vårt modersmål* 130 - 158 . Lovisa: Söderström & C: O Förlags Ab.
- Linell, Per (1982). *Människans språk*. Lund: Per Linell och LiberLäromedel.
- Loman, Bengt (1972). Om talspråkets varianter. I: *Språk och samhälle*. Språksociologiska problem. Lund: Liberläromedel.
- Loman, Bengt (1981). De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion. Åbo: Åbo Akademi.
- Loman, Bengt (1983). Undersökningens resultat ur lingvistens synvinkel. I: *Dialekt, tvåspråkighet och modersmålsundervisning i den finlandssvenska grundskolan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nationalencyklopedin (1995). *SMY SYREM, del 17*. Höganäs: Bokförlaget Bra böcker Ab.
- Nikula, Kristina (1979). *Dialektal väderleksterminologi*. Ordfältsstudier i Närpes-dialekten. Uppsala: Uppsala universitet.
- Nyman-Kurkiala Pia (1996). Ung och finlandssvensk. Åbo: Åbo Akademi. YSA (2008). <http://vesa.lib.helsinki.fi/cgi-bin2/ysa.pl?h=Kruunupyy> Citerat 13.4.2008.
- Pamp, Bengt (1978). *Svenska dialekter*. Lund: Bröderna Ekstrans Tryckeri Ab
- Pettersson, Gertrud (1996). *Svenska språket under sjuhundra år*. En historia om svenskan och dess utforskande. Lund: Studentlitteratur.
- Skutnabb-Kangas, Tove (1978). Något om finlandssvenskarna och tvåspråkigheten. I: *Finlandssvenskan*. Fakta och debatt. Borgå: Söderströms & C: O förlags Ab.
- Skutnabb-Kangas, Tove (1986). *Minoritet, språk och rasism*. Malmö: LiberLäromedel.

Småbönders Ungdomsförening (2008). Sångtext från revyn 2008.

Språkrådet (2008). *Meänkieli*. Citerat 24.10.2008: www.sprakradet.se/me%C3%A4nkieli.

Svenska Österbottens byar r.f. (2008). *Årets by 2008*. Citerat 24.11.2008: <http://www.byar.fi/document.asp?id=lidtcj01pt>.

Tandefelt, Marika (1988). *Mellan två språk*. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland. Uppsala: Uppsala universitet.

Thelander, Mats (1974). *Grepp och begrepp i språksociologin*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsministeriet (2008). *Utbildningssystemet i Finland*. Citerat 24.10.2008: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=sv>.

Widjeskog, Hilding (2006). *Emigrantvägar*. Vasa: Hilding Widjeskog och Ole Granholm.

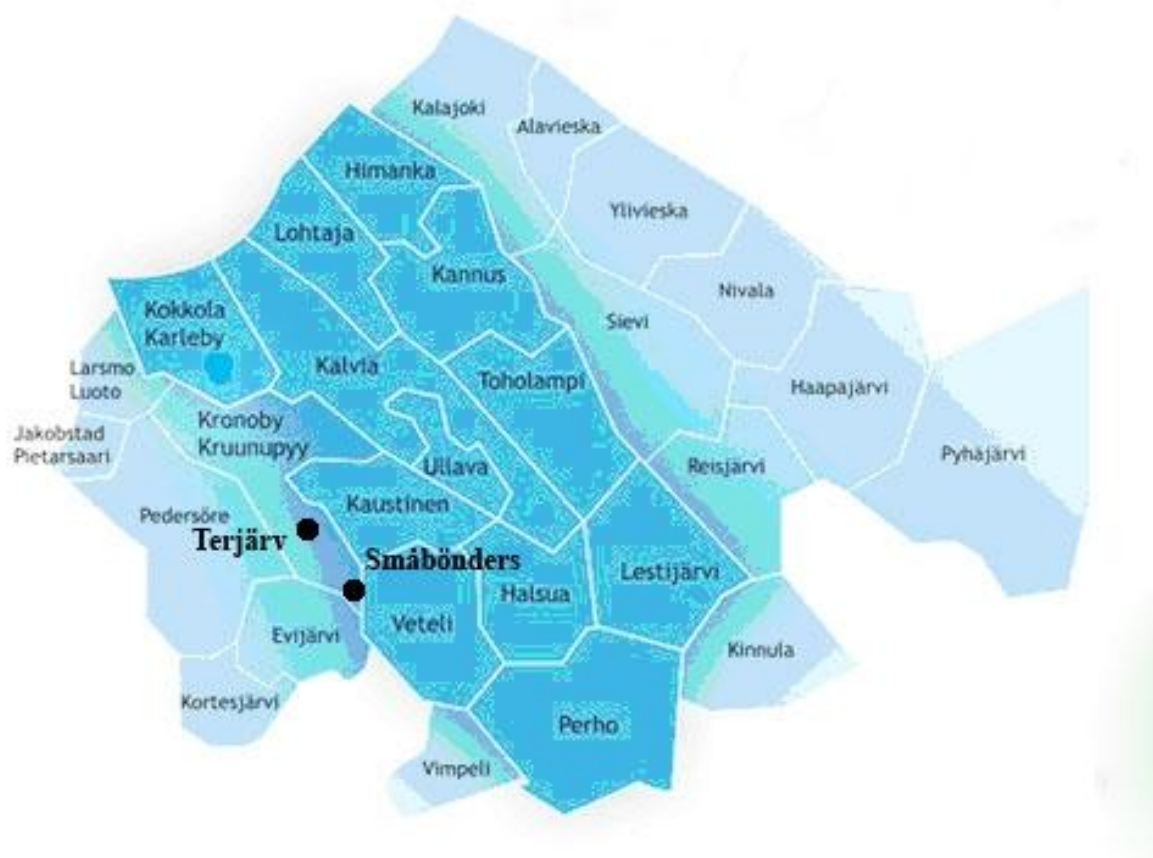
Wiik Barbro (1986). *Folkmålsstudier 30*. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi. Åbo: Åbo Akademi.

Wiik, Barbro (2002). *Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi*. Ekenäs: Svenska litteratursällskapet i Finland.

YSA (2008). YSA – Yleinen suomalainen asiasanasto. Citerat 15.8.2008: <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/index.html>

BILAGOR

Bilaga 1. Karta över Kronoby kommun och omgivande kommuner
(Keski-Pohjanmaa 2009)

Bilaga 2. Frågeenkät till småböndersborna**När, var och hur använder du terjärvdialekten?****Ålder**under 25 år 25–40 41–60 över 60 **Kön**Man Kvinna

Yrke: _____

Född i: _____

Bor i: _____

Talar du terjärvdialekt?Ja Nej **Tycker du att dialekten skapar en gemenskapskänsla?**Ja Nej

Tycker du att dialekten är ditt modersmål?

Ja

Nej

Vad är ditt modersmål?

Anser du att du behärskar terjärvidialekten?

Ja

Nej

Hur ofta talar du dialekt?

Hela tiden

Dagligen

Alltid när jag har möjlighet

Ibland

Mera sällan

Jag talar inte dialekt

Varför? _____

I vilka av följande sammanhang talar du dialekt?

När jag talar svenska

När jag talar med någon
som har samma dialekt som jag

När jag talar med någon
som har en annan dialekt än jag

I vilket sammanhang skulle du inte använda din dialekt?

När talar du dialekt?

Butiken	☐
Hemma	☐
På jobbet	☐
I skolan	☐
Med kamraterna	☐
I samband med mina hobbyer	☐
Läkarbesök	☐

Vad? _____
_____

Aldrig i dessa sammanhang

När? _____
_____

Hur ofta skriver du på dialekt?

Hela tiden	☐
Dagligen	☐
Alltid när jag har möjlighet	☐
Ibland	☐

Mera sällan

Jag skriver inte på dialekt

Varför? _____

_____

Använder du dialekten till något av följande?

SMS

Brev

E-post

Blogg

Inköpslista

Enstaka verser

Annat

Vad? _____

_____

Annat om dialekten och hur den används. Egna erfarenheter. Om dialektens utveckling. Tror du att dialekten lever vidare.

_____

_____

_____

_____

_____